

Jaarverslag 2013

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel

Dit jaarverslag is een uitgave van
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel
Datum 20 juni 2014

Inleiding

1.	Over het Pensioenfonds	7	4	Toezichthouder	23
1.1.1	Naam en vestigingsplaats	7	4.1	De Nederlandsche Bank (DNB)	23
1.1.2	Doelstelling	7	4.1.1	Evaluatie herstelplan 2013	23
1.1.3	Voordragende organisaties	7	4.1.2	Dwangsom of boetes	23
1.1.4	Uitvoering Pensioen- en Vermogensbeheer	7	5	Overige ontwikkelingen	25
1.1.5	Ondersteuning en advies	7	5.1	Voortgang Samengaan Pensioenfonds Wonen en Pensioenfonds Detailhandel	25
1.1.6	Controle en waarmerken	7	5.2	Pensioenregeling 2013 en premie	25
1.1.7	Het bestuur	8	5.2.1	Pensioenregeling 2013	25
1.1.8	Commissies	8	5.2.2	Premie 2013-2016	26
1.1.9	Het Verantwoordingsorgaan	9	6	Financieel beleid	29
1.1.10	De deelnemersraad	9	6.1	Inleiding	29
1.1.11	Het bestuursbureau	11	6.2	Premies	29
1.1.12	Organigram Pensioenfonds	12	6.2.1	Premie verplichte pensioenregeling (maximum € 50.853,-)	29
2	Ontwikkelingen	15	6.2.2	Extra premies brancheregelingen AGF en Gebra	29
2.1	Ontwikkelingen dekkingsgraad	15	6.2.3	Premie aanvullende pensioenregeling	29
2.1.1	Dekningsgraad, herstelplan en feitelijk herstel	15	6.2.4	Collectieve vaste bijdrage regeling	29
2.2	Transitie vastgoed	15	6.2.5	Kostendekkende premie 2013 en bijdrage aan herstel	29
2.3	Invoering UFR-methodiek	16	6.3	Toeslag	29
2.4	Ontwikkelingen overheidsbeleid, wet- en regelgeving	16	6.3.1	Algemeen	29
2.4.1	Goed Pensioenfondsbestuur	16	6.3.2	Toeslag 2013	30
2.4.2	Gedragscode	17	6.4	Pensioenvermogen en voorzieningen	30
2.4.3	Onafhankelijkheid bestuur	17	6.5	Actuariële analyse	32
2.4.4	Naleving wet- en regelgeving	18	6.5.1	Uitkomsten van de solvabiliteitstoets	32
2.4.5	Geschillencommissie	18	6.5.2	Oordeel externe actuaaris over de financiële positie	32
3	Communicatie	21	6.6	Beleggingen	32
3.1	Algemeen	21	6.6.1	Gevoerd beleid	32
3.2	Communicatiebeleidsplan	21	6.6.2	Verantwoord beleggen	34
3.3	Persbeleid	21	6.6.3	Z-score	35
3.4	Communicatie 2013	21	6.7	Uitvoeringskosten	35
3.4.1	Nieuwsbrief voor deelnemers	21	6.7.1	Inleiding	35
3.4.2	Nieuwsbrief voor werkgevers	21	6.7.2	Kosten pensioenbeheer	35
3.4.3	Communicatie naar deelnemers	21	6.7.3	Kosten Vermogensbeheer	39
			6.7.4	Transactiekosten	40
			7	Risicoparagraaf	43
			7.1	Risicobeleid	43
			7.1.1	Risicomangement	43

7.1.2	Renterisico	44	9.4.4	Stelselwijziging VPL regeling	54
7.1.3	Inflatierisico	44	9.4.5	Algemene grondslagen	55
7.1.4	Valutarisico	44	9.4.6	Specifieke grondslagen	56
7.1.5	Aandelen- en onroerend goed risico	44	9.4.7	Grondslagen voor de resultaatbepaling	58
7.1.6	Tegenpartij-/kredietrisico	44	9.4.8	Grondslagen kasstroomoverzicht	59
7.1.7	Liquiditeitsrisico	44	9.5	Toelichting op de Balans	60
7.1.8	Operationele risico's	44	9.5.1	Beleggingen voor risico fonds	60
7.1.9	Actuariële risico's	44	9.5.2	Vorderingen en overlopende activa	67
			9.5.3	Overige activa	68
8	Uitvoering van de pensioenregeling	47	9.5.4	Stichtingskapitaal en reserves	68
			9.5.5	Technische voorzieningen voor risico fonds	71
8.1	Inleiding	47	9.5.6	Langlopende schulden	74
8.2	De verplichte pensioenregelingen	47	9.5.7	Overige schulden en overlopende passiva	74
8.2.1	Pensioensysteem	47	9.5.8	Risicobeheer en derivaten	75
8.2.2	Toetredingsleeftijd	47	9.5.9	Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	84
8.2.3	Pensioenrichtleeftijd	47	9.5.10	Verbonden partijen	84
8.2.4	Pensioengrondslag	47	9.6	Toelichting op de staat van baten en lasten	85
8.2.5	Opbouwpercentage ouderdomspensioen	47	9.6.1	Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	85
8.2.6	Opbouwpercentage partnerpensioen	47	9.6.2	Beleggingsresultaten risico Pensioenfonds	86
8.2.7	Wezenpensioen	47	9.6.3	Overige baten	87
8.2.8	Herschikken	47	9.6.4	Pensioenuitkeringen	87
8.3	Aanvullende pensioenregeling	47	9.6.5	Pensioenuitvoeringskosten	88
8.4	Vrijwillige pensioenregeling	47	9.6.6	Pensioenopbouw	89
8.5	15-jaars regeling bedrijfstakPensioenfonds		9.6.7	Indexering en overige toeslagen	89
	Optiekbedrijven (vanaf 1 januari 2010)	47	9.6.8	Inkoop uit hoofde van VPL-regeling	89
8.6	Premies, looptijd en bijzonderheden	48	9.6.9	Rentetoevoeging	89
8.6.1	De premie verplichte pensioenregeling	48	9.6.10	Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	89
8.6.2	Premie aanvullende pensioenregeling	48	9.6.11	Wijziging marktrente	89
8.7	Premievrijstelling	48	9.6.12	Wijziging overige actuariële uitgangspunten	89
8.8	Collectieve vaste bijdrageregeling	48	9.6.13	Saldo overdracht van rechten	90
8.9	Wijzigingen statuten, reglementen en verplichtstellingbeschikking	48	9.6.14	Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	90
8.9.1	Pensioenreglement (pensioenleeftijd)	48	9.6.15	Overige lasten	91
8.9.2	Uitvoeringsreglement	48	9.6.16	Belastingen	91
9	Jaarrekening	51	10	Overige gegevens	93
9.1	Balans per 31 december	51	10.1	Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	93
9.2	Staat van baten en lasten	52	10.2	Gebeurtenissen na balansdatum	93
9.3	Kasstroomoverzicht	53			
9.4	Algemene toelichting	54	11	Actuariële verklaring	95
9.4.1	Inleiding	54			
9.4.2	Overeenstemmingsverklaring	54	12	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	97
9.4.3	Schattingswijziging	54			

Financiële gegevens

Financiële gegevens

X € 1.000	2013	2012	2011	2010	2009
Feitelijke premie (inclusief FVP bijdragen)	464.128	435.487	389.734	389.427	382.328
Kostendekkende premie	449.262	500.451	446.223	400.291	454.023
Gedempte premie	387.904	407.767	382.605	384.971	384.414
Uitkeringen	262.348	259.358	238.911	243.006	209.620
Pensioenuitvoeringskosten	30.593	26.823	27.460	25.559	28.534
Portefeuillewaarde inclusief hedges	11.901.712	12.009.361	10.112.600	8.603.889	7.817.522
Negatieve derivaten	-722.710	-281.900	-268.592	-442.951	-147.328
Belegd vermogen	12.621.422	12.291.261	10.381.192	9.046.840	7.964.850
Beleggingsopbrengsten	-165.190	1.758.886	1.550.498	613.912	391.259
Gemiddeld rendement op beleggingen (exclusief hedges)	3,61%	11,16%	0,90%	5,50%	13,20%
Benchmark	3,50%	11,23%	0,70%	5,50%	12,70%
Z-score	0,10%	0,06%	0,11%	-0,08%	0,32%
Reserves	906.210	613.934	-372.031	-218.891	93.074
Voorziening pensioenverplichting	11.290.701	11.620.532	10.706.499	8.860.658	7.823.350
Aanwezige dekkingsgraad	108,0%	105,3%	96%	97%	101%
Vereiste dekkingsgraad	115%	112,6%	112,3%	112,4%	115,6%
Totaal resultaat	292.276	994.572	-153.142	311.963	210.284

Over het pensioenfonds

1.1 Over het Pensioenfonds

1.1.1 Naam en vestigingsplaats

Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel (hierna: het Pensioenfonds) is opgericht op 1 januari 1972 en statutair gevestigd in Utrecht. Het Pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Utrecht onder nummer 41178211. De laatste statutenwijziging vond plaats per 1 oktober 2009. Het Pensioenfonds is lid van de Vereniging voor BedrijfstakPensioenfondsen (VB).

1.1.2 Doelstelling

De doelstelling van het Pensioenfonds is, om de uit de pensioenovereenkomst en reglementen voortvloeiende verplichtingen voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden na te komen binnen de statuten en relevante wetgeving en in lijn met de voorwaarden die uit de verplichtstelling voortvloeien.

1.1.3 Voordragende organisaties

1.1.3.1 Bestuur

De werkgeversleden (maximaal vijf) in het bestuur worden voorgedragen door:

- Koninklijke Vereniging MKB-Nederland
- Raad Nederlandse Detailhandel

De werknemersleden (maximaal vijf) in het bestuur worden voorgedragen door:

- FNV Bondgenoten
- CNV Dienstenbond

1.1.3.2 Deelnemersraad

De leden van de deelnemersraad worden benoemd door:

- FNV Bondgenoten
- CNV Dienstenbond
- Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel

1.1.3.3 Verantwoordingsorgaan

Het werkgeverslid van het Verantwoordingsorgaan (en zijn plaatsvervanger) wordt benoemd door:

- Koninklijke Vereniging MKB-Nederland
- Raad Nederlandse Detailhandel

Het werknemerslid van het Verantwoordingsorgaan (en zijn plaatsvervanger) wordt benoemd door:

- FNV Bondgenoten
- CNV Dienstenbond

Het gepensioneerde lid van het Verantwoordingsorgaan wordt benoemd door:

- Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel

1.1.4 Uitvoering Pensioen- en Vermogensbeheer

Het Pensioenfonds heeft de uitvoering van het pensioenbeheer uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. Het vermogensbeheer heeft het Pensioenfonds uitbesteed aan BlackRock Investment Management (UK) en DTZ .

1.1.5 Ondersteuning en advies

Het Pensioenfonds laat zich bij zijn werkzaamheden ondersteunen en/of adviseren door de volgende partijen:

1.1.5.1 Adviserend actuaris

Mercer Nederland B.V.

1.1.5.2 Beleggingen

- Houthoff Buruma (juridisch)
- Aon Hewitt Investments (operationeel)
- Mercer Investment Consulting (ALM)
- De heer Prof.dr. Rob Bauer (advies)
- Finance Ideas (vastgoed advies)
- Montesquieu (Risk Manager Beleggingen)

1.1.6 Controle en waarmerken

Het Pensioenfonds heeft voor de controle en het waarmerken van de jaarrekening met de volgende partijen een overeenkomst gesloten:

1.1.6.1 Certificerend actuaris

Towers Watson Netherlands B.V., Certificerend Actuarissen, Amstelveen.

1.1.6.2 Accountant

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Amsterdam.

1.1.7 Het bestuur

1.1.7.1 Samenstelling

De samenstelling van het bestuur op 31 december 2013:

	Benoemd tot:	Organisatie:
Leden werkgevers:		
De heer L.V.J.M. (Leo) Rolf	1 januari 2014	MKB-Nederland
De heer J.J. (Jan) Meerman	1 januari 2015	MKB-Nederland
De heer A.H.J. (André) Snellen	1 januari 2016	Raad Nederlandse Detailhandel
De heer K.B. (Benne) van Popta	1 januari 2017	MKB-Nederland
De heer A. (Ad) van Dorssen	1 januari 2018	Raad Nederlandse Detailhandel
Leden werknemers:		
De heer B.A. (Bas) de Lege	1 januari 2014	FNV Bondgenoten
Vacature	1 januari 2015	FNV Bondgenoten
Vacature	1 januari 2016	FNV Bondgenoten
Mevrouw N. (Neoletta) Poelgeest	1 januari 2017	CNV Dienstenbond
De heer H.B.M. (Rik) Grutters	1 januari 2018	FNV Bondgenoten

In 2013 was de heer K.B. van Popta fungerend voorzitter.

Wijzigingen bestuursleden:

De heer Jose Suarez Menendez heeft op 1 augustus 2013 zijn lidmaatschap van het bestuur beëindigd.

1.1.8 Commissies

De commissies hebben onder andere als taak beleids- en bestuursonderwerpen voor te bereiden, rapportages te beoordelen en eventueel wijzigingen voor te stellen, specifieke taken te begeleiden of voor te bereiden (bijvoorbeeld ALM studie) en uit te voeren en het bestuur te adviseren op het betreffende beleidsterrein. De samenstelling van de commissies wordt door het bestuur bepaald.

Iedere commissie bestaat uit maximaal vijf bestuursleden en een voorzitter, eventueel ondersteund door deskundigen.

De commissies hebben de volgende aandachtsgebieden:

- Commissie Vermogensbeheer: vermogens- en vastgoedbeheer
- Commissie Financiën: premie-inning, budget en jaarwerk
- Commissie Pensioenen: actuariële zaken, pensioenregelingen en wet- en regelgeving
- Commissie Communicatie: werkgevers-, en deelnemerscommunicatie

1.1.8.1 Samenstelling

Commissie Financiën

- De heer André Snellen (voorzitter)
- vacature
- De heer Leo Rolf
- De heer Benne van Popta
- vacature

Commissie Vermogensbeheer

- De heer Benne van Popta (voorzitter)
- vacature
- De heer Ad van Dorssen
- De heer Rik Grutters
- André Snellen (ad interim)

Commissie Pensioenen

- De heer Ad van Dorssen (voorzitter)
- De heer André Snellen
- De heer Jan Meerman
- Mevrouw Neoletta Poelgeest
- De heer Bas de Lege

Commissie Communicatie

- De heer Bas de Lege (voorzitter)
- De heer Rik Grutters
- De heer Leo Rolf
- Mevrouw Neoletta Poelgeest
- De heer Jan Meerman

1.1.9 Het Verantwoordingsorgaan

1.1.9.1 Samenstelling

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit drie leden: één deelnemer, één gepensioneerde en één werkgever. De leden zijn benoemd door de volgende organisaties:

- Raad Nederlandse Detailhandel/Koninklijke Vereniging MKB-Nederland
- FNV Bondgenoten/CNV Dienstenbond
- Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel

Het Verantwoordingsorgaan is op 30 juni 2014 als volgt samengesteld:

- De heer R. (Roald) Jacobs
- De heer H. (Hennie) Reijnen (Voorzitter)
- De heer A. (Arnold) van Dant zich

Het Verantwoordingsorgaan heeft in de periode januari 2013 tot aan het ophouden van zijn bestaan ingevolge de Wet versterking bestuur Pensioenfondsen per 30 juni 2014 vijf keer vergaderd. Dit verslag heeft betrekking op dezelfde periode van 18 maanden.

1.1.9.2 Algemeen

Bij de voorbereiding van zijn oordeel over het beleid van het bestuur heeft het Verantwoordingsorgaan zich gebaseerd op de beschikbare jaarstukken, te weten deskundigenrapporten van actuaris en accountant, het jaarverslag van het bestuur inclusief de jaarrekening. Voorts heeft het orgaan kennisgenomen van de deskundigenrapporten inzake een nieuw bestuursmodel en inzake de uitvoering door Syntrus Achmea Pensioenbeheer (SAP) en de nakoming van de afspraken, alsmede van de alternatieven voor de uitvoering.

Tenslotte heeft het orgaan gesprekken gevoerd met de directeur en de manager Beleggingen en Financiën van het bestuursbureau en met de voorzitter van het bestuur.

1.1.9.3 Bevindingen

Het bestuursbureau stelde ten behoeve van elk overleg kwalitatief goede informatie beschikbaar.

Met name heeft het Verantwoordingsorgaan zich tijdens de verslagperiode gericht op:

- de opvolging van de aanbevelingen in het verslag 2012 (positie intern toezicht en de ambitie van het fonds);
- het beleid inzake de beleggingen (transitie naar passief beleggen);
- het beleid inzake het direct vastgoed (afstoten);
- de implementatie van het Risico Management Raamwerk;
- de jaarrekening;
- de bestuursstructuur en het beloningsbeleid;

- het voornemen tot de overgang naar een andere pensioenuitvoerder;
- het beleid inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen;

Alle gevraagde informatie werd zonder terughoudendheid verstrekt.

1.1.9.4 Oordeel

Het Verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur in de periode van achttien maanden na 1 januari 2013 het Pensioenfonds adequaat heeft bestuurd en daarbij de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig heeft afgewogen. Het bestuur kon daarbij steunen op deskundige inbreng van het bestuursbureau, dat zich op specifieke terreinen heeft laten bijstaan door externe deskundigen.

1.1.9.5 Aanbevelingen

- Zorg voor een tijdig aantreden van de nieuwe Raad van Toezicht en het nieuwe Verantwoordingsorgaan, waarmee de interne toezichthoudende functie gewaarborgd blijft;
- Zorg voor het uitzetten van een duidelijke koers die gericht is op de verwezenlijking van de ambitie van het fonds.

1.1.9.6 Reactie bestuur

Het bestuur is verheugd met de bevindingen en het oordeel van het Verantwoordingsorgaan en neemt de aanbevelingen van harte over.

1.1.10 De deelnemersraad

1.1.10.1 Missie

De deelnemersraad van het Pensioenfonds heeft als missie om de belangen van de betrokken partijen bij het fonds evenwichtig en solidair te behartigen. Onder de betrokken partijen verstaat de raad in deze: de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Deze missie vloeit voort uit de wettelijke taken en bevoegdheden van de deelnemersraad. De raad voert deze missie hoofdzakelijk uit door overleg met, en gevraagde en ongevraagde advisering van, het bestuur.

1.1.10.2 Samenstelling

De deelnemersraad bestaat uit veertien leden: elf deelnemers en drie gepensioneerden.

Onder de elf deelnemers zijn op dit moment twee “slapers” aanwezig.

De leden zijn benoemd door de volgende organisaties:

- FNV Bondgenoten (negen leden, van wie een gepensioneerde)
- CNV Dienstenbond (vier leden, van wie een gepensioneerde)
- Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel (een gepensioneerde)

In 2013 zijn alle 14 leden reglementair afgetreden. 12 leden zijn herbenoemd tot 1 juli 2014 omdat de deelnemersraad op 30 juni 2014 van rechtswege ophoudt te bestaan. De heren P. van de Zouw en G. Kortekaas zijn niet herbenoemd, in deze vacatures is niet voorzien.

De deelnemersraad is op 31 december 2013 als volgt samengesteld:

	Benoemd tot:	Organisatie:
Leden:		
Mevr. W.M.H.J. van Aken	1 juli 2014	FNV Bondgenoten
Dhr. J. van Dun (zetel CNV Dienstenbond)	1 juli 2014	FNV Bondgenoten
Dhr. J. de Jong	1 juli 2014	FNV Bondgenoten
Dhr. R. Kraaijenhagen	1 juli 2014	FNV Bondgenoten
Dhr. H.P.M. Reijnen	1 juli 2014	FNV Bondgenoten
Dhr. P.S. Waterlander	1 juli 2014	FNV Bondgenoten
Mevr. G. Niet-Koster	1 juli 2014	FNV Bondgenoten
Mevr. T.J.G. Voesten-Peeters	1 juli 2014	FNV Bondgenoten
Dhr. A. van Dantzych (zetel CNV Dienstenbond)	1 juli 2014	Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel
Dhr. A.J.M. Boonekamp	1 juli 2014	Vereniging van Gepensioneerden uit de Detailhandel
Mevr. A.J.M. Jansen-Schilders	1 juli 2014	CNV Dienstenbond
Dhr. P. Ori	1 juli 2014	CNV Dienstenbond

1.1.10.3 Vergaderdata en studiedagen.

In 2013 heeft de deelnemersraad 7 keer vergaderd op: 20 maart, 8 mei, 29 mei, 17 juni, 3 juli, 20 november en 16 december. In 2014 is vergaderd op 29 januari, 19 februari, 12 maart, 2 april, 5 mei, 4 juni en 25 juni. Op 27 februari is door het bestuur een informatie- en discussiebijeenkomst georganiseerd over de governance en het nieuwe bestuursmodel. Een delegatie van de deelnemersraad heeft hier aan deelgenomen. Bij het merendeel van de vergaderingen was een bestuursdelegatie aanwezig bestaande uit de voorzitter of een commissievoorzitter van het bestuur tezamen met de directeur van het bestuursbureau. Aan alle vergaderingen ging een kort onderling beraad vooraf, als voorbereiding op de aansluitende vergadering samen met de bestuursdelegatie. Bij de vergaderingen was de heer R. Jacobs, lid van het verantwoordingsorgaan, als toehoorder aanwezig. Het secretariaat wordt door een lid van de deelnemersraad verzorgd.

1.1.10.4 Activiteiten en Adviezen

Omdat de deelnemersraad op 30 juni 2014 van rechtswege ophoudt te bestaan zijn ook de activiteiten tot 1 juli 2014 in het verslag opgenomen.

In 2013 zijn verschillende onderwerpen aan de orde geweest. Het doorlopende onderwerp was en bleef de rendementsontwikkeling

en daarmee samenhangend de dekkingsgraad van het fonds. De ontwikkeling daarvan was zodanig dat het niet noodzakelijk was de voorgenomen korting uit te voeren. De veranderingen in de pensioenwetgeving werden op de voet gevolgd, veel aandacht is besteed aan invoering van de Wet versterking bestuur Pensioenfondsen. Het jaarverslag 2012 is besproken en de deelnemersraad heeft een positief advies gegeven voor vaststelling van het jaarverslag 2012.

De deelnemersraad heeft in 2012 het bestuur geadviseerd om, in de ABTN het hfst. 9 van het Crisisplan, "Beleid ongedaan maken crisismaatregelen", te wijzigen met betrekking tot het bij voorrang compenseren van een pensioenkorting en het verlengen van de compensatietermijn. In 2013 en 2014 hebben het bestuur en de Deelnemersraad meerdere malen en uitgebreid met elkaar hierover van gedachten gewisseld. Het bestuur heeft na ampele overwegingen uiteindelijk besloten om het advies van de Deelnemersraad niet over te nemen, omdat het overnemen van het advies naar het oordeel van het bestuur zou leiden tot onvoldoende evenwichtige belangenbehartiging. De deelnemersraad heeft medio 2013 positief geadviseerd over het voorgenomen besluit om de pensioenreglementen voor 2012 en 2013 vast te stellen. De reglementswijzigingen werden noodzakelijk als gevolg van de verhoging van de pensioenleeftijd naar 67 jaar.

In de tweede helft van 2013 is diverse malen met het bestuur intensief gediscussieerd over de bestuursvoorstellen inzake implementatie van de Wet versterking bestuur Pensioenfondsen.

Op onderdelen heeft dit geleid tot bijstelling van de voorstellen. Op 19 februari 2014 is door de deelnemersraad geadviseerd de voorstellen in uitvoering te nemen.

Begin 2014 zijn de ontwikkelingen rond een mogelijke wijziging van pensioenuitvoerder besproken. Op 7 mei is advies gevraagd op het voornemen besluit om per 1-1-2015 van pensioenuitvoerder te wijzigen. Voor zover de deelnemersraad heeft kunnen nagaan is het proces om tot besluitvorming te komen met de vereiste zorgvuldigheid doorlopen.

Daarom kan de deelnemersraad de door het bestuur gedane keuze en derhalve de voortgang van het proces rechtvaardigen.

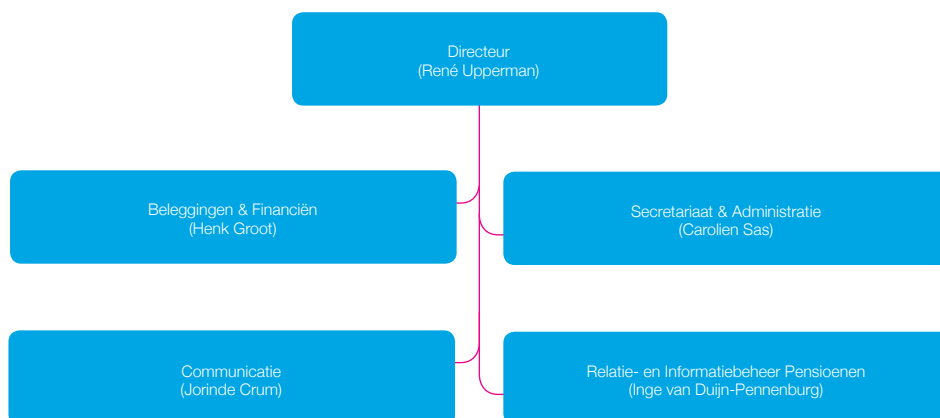
Het jaarverslag 2013 is besproken waarna de deelnemersraad een positief advies heeft gegeven voor vaststelling van het jaarverslag 2013.

Tot slot wil de deelnemersraad het bestuur en het bestuursbureau bedanken voor de constructieve en transparante samenwerking.

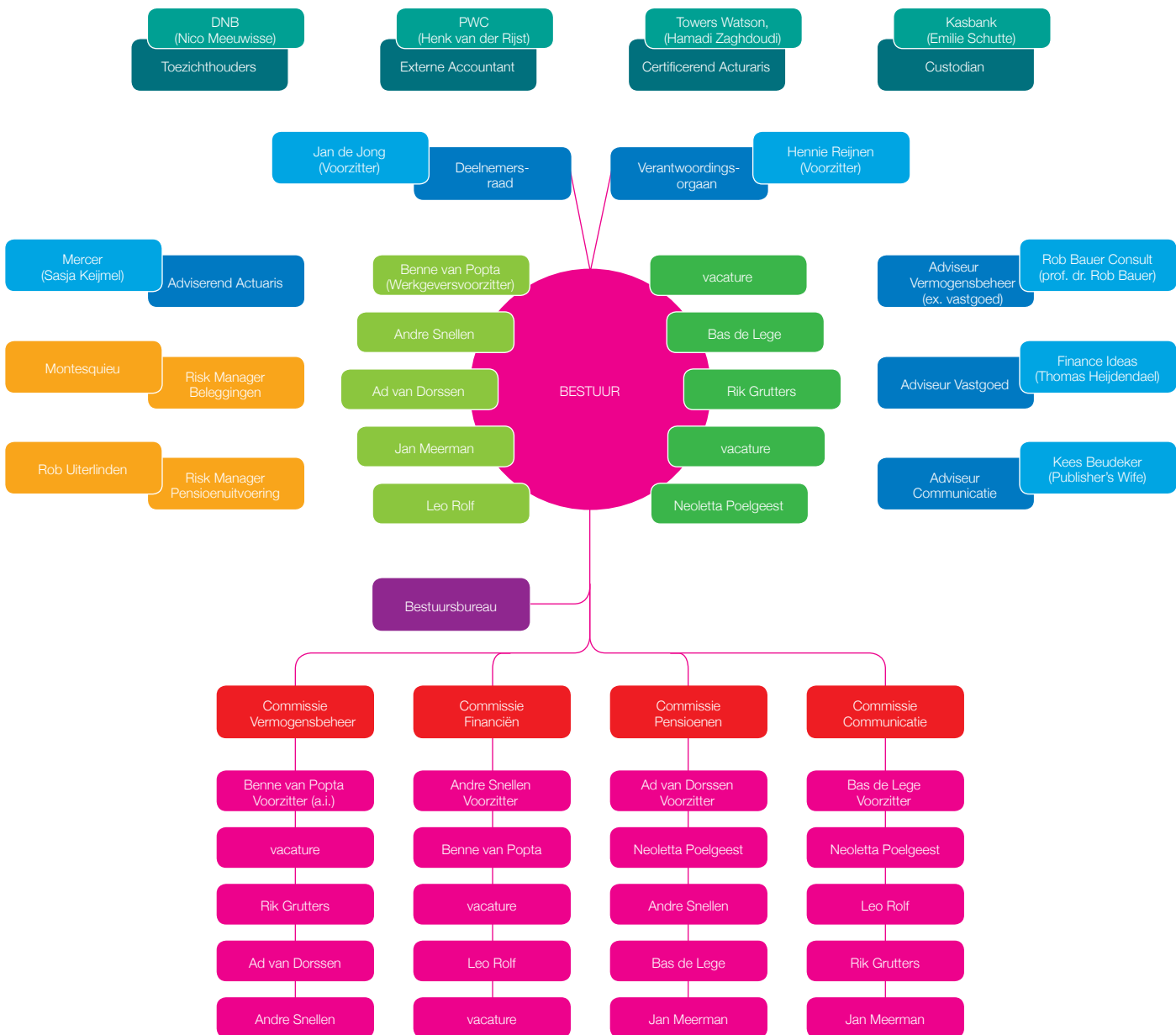
1.1.11 Het bestuursbureau

Het bestuur heeft een bestuursbureau. De medewerkers van het bestuursbureau zijn in dienst van het Pensioenfonds. Het bestuur heeft een directeur benoemd die leiding geeft aan het bestuursbureau. Het bestuursbureau is belast met de dagelijkse operatie van het Pensioenfonds als mede met de overige door het bestuur aan hem opgedragen taken.

1.1.11.1 Samenstelling 2013

1.1.12 Organigram Pensioenfonds

Ontwikkelingen

2 Ontwikkelingen

2.1 Ontwikkelingen dekkingsgraad

De dekkingsgraad is in 2013 met 2,7% gestegen van 105,3% naar 108%. De stijging van de dekkingsgraad is met name veroorzaakt door de beleggingsopbrengsten (4,2%), exclusief de rente afdekking maar inclusief het effect van de strategische valuta afdekking (0,9%). De premie (0,3%) heeft ook licht bijgedragen aan de stijging van de dekkingsgraad. De renteafdekking en met name de 'overdekking door UFR-methodiek' in het voorjaar van 2013 heeft geleid tot een negatief effect (in plaats van een neutraal effect) van de stijging van de rente op de dekkingsgraad, waardoor de stijging van de dekkingsgraad beperkt is gebleven tot 2,7%.

2.1.1 Dekkingsgraad, herstelplan en feitelijk herstel

De dekkingsgraad van het Pensioenfonds was op 31 december 2013 108% en bevond zich nog in een situatie van reservetekort (dekkingsgraad is lager dan het vereist vermogen, 115%) maar niet meer in een situatie van onderdekking (dekkingsgraad is hoger dan het minimaal vereist vermogen, 104,5%).

2.1.1.1 Herstelplan 2009

De herstelplannen (in een plan geïntegreerd) zijn in het voorjaar van 2009 door DNB goedgekeurd en laten een vereist herstel zien van de dekkingsgraad binnen 5, respectievelijk 15 jaar. Het bestuur heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid die de minister heeft geboden om binnen 5 jaar in plaats van 3 jaar te herstellen. Het bestuur verwacht dat de dekkingsgraad zich binnen een periode van 5 jaar tot het minimum vereist vermogen en binnen een periode van 15 jaar tot het vereist vermogen zal herstellen. Als het feitelijke herstel achter gaat lopen op het herstelplan, kan het bestuur aanvullende maatregelen treffen. Het herstelplan is een benadering van de werkelijkheid. De verwachting van het herstel is gebaseerd op de huidige uitgangspunten van het herstelplan. De feitelijke ontwikkeling van de dekkingsgraad kan afwijken van het beoogde herstelplan.

2.1.1.2 Feitelijk herstel 2013, geen korting 1 april 2014 en beëindiging Kortetermijnherstelplan

Het herstelplan is opgesteld in 2009 en goedgekeurd door toezichthouder DNB. Het herstelplan is in het boekjaar onverkort van toepassing. In het herstelplan wordt uitgegaan van een dekkingsgraad van 105,4% primo 2013. Het uitgangspunt in het herstelplan wijkt af van de definitieve dekkingsgraad ultimo 2013.

Het herstel van het vermogen van het Pensioenfonds is gebaseerd op het op 27 maart 2009 bij DNB ingediende herstelplan. Op 6 juli 2009 is dit herstelplan door DNB goedgekeurd. Op grond van de evaluatie van het herstelplan zou de dekkingsgraad per 31 december 2013 111,4% zijn. De werkelijke dekkingsgraad per 31

december 2013 bedraagt 108%. De dekkingsgraad ultimo 2013 ligt onder de verwachting van het herstelplan.

Op basis van de dekkingsgraad per 31 december 2013 en de evaluatie van het Kortetermijnherstelplan 2013 heeft DNB op 28 maart 2014 het bestuur laten weten het Kortetermijnherstelplan als beëindigd te beschouwen en er geen korting op 1 april 2014 hoeft te worden doorgevoerd.

In onderstaande tabel wordt de daadwerkelijke ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2013 afgezet tegen de ontwikkeling zoals geschetst in het herstelplan.

	Werkelijk	Evaluatie	Origineel
Stand 1 januari	105,3%	105,4%	108%
Attributie premie (M1)	0,3%	0,3%	-0,3%
Attributie uitkering (M2)	0,1%	0,1%	0,2%
Attributie toeslagen (M3)	0,0%	0,0%	0,0%
Attributie RTS (M4)	4,2%	0,0%	1,4%
Attributie overrendement (M5)	-1,7%	5,5%	1,2%
Attributie overig (M6)	-0,2%	0,1%	-0,1%
Stand 31 december	108,0%	111,4%	110,4%

Het herstel van de financiële positie (lees dekkingsgraad) van het Pensioenfonds in 2013 loopt achter op het (langetermijn) herstelplan. Het Pensioenfonds bevindt zich nog in een situatie van reservetekort (onder de 115%).

2.2 Transitie vastgoed

Het Bestuur heeft in 2011 en 2012 de strategie bepaald met betrekking tot de vastgoedportefeuille. De ideale vastgoedportefeuille van het Pensioenfonds bestaat in de nieuwe strategie deels uit beursgenoteerd vastgoed en deels uit private vastgoedfondsen. De beursgenoteerde portefeuille dient uiteindelijk een internationaal gespreide portefeuille te zijn, waarbij een passieve strategie gevolgd wordt (indexfondsen).

Eind januari 2013 heeft het Pensioenfonds een aanvang genomen met het opbouwen van de beursgenoteerde vastgoedportefeuille (circa € 100 miljoen). Op 1 april 2013 is het beheer van de directe vastgoedportefeuille over gegaan van Syntus Achmea Real Estate & Finance naar DTZ Zadelhoff. In de zomer van 2013 heeft DTZ Zadelhoff marktpartijen benaderd om biedingen uit te brengen op de gehele of delen van de directe vastgoedportefeuille van het Pensioenfonds. In november 2013 is besloten om exclusief in onderhandeling te gaan met een partij om te komen tot de verkoop van de woningen- en winkelportefeuille. Op 1 april

2014 is de verkoop van de winkels en woningen gerealiseerd. Het Pensioenfonds heeft op dit moment buiten de private vastgoedportefeuille alleen nog een directe kantorenportefeuille. De waarde van de directe winkel- en woningen portefeuille in de jaarrekening is gebaseerd op de werkelijke verkoopwaarde.

2.3 Invoering UFR-methodiek

De invoering in september 2012 van de zogenoemde UFR-methodiek (een door DNB voorgeschreven methode voor het bepalen van de rente waarmee de waarde van de verplichtingen wordt bepaald) heeft als doel een rente vast te stellen die meer in lijn is met de voorwaarde dat er sprake moet zijn van een risicovrije rentevoet'.

De invoering van de UFR-methodiek heeft gevolgen gehad voor de afdekking van het renterisico. In het kort heeft de UFR-methodiek tot gevolg dat de rente na twintig jaar hoger ligt (UFR rente) dan de marktrente na 20 jaar (economische rente), zie voor verdere toelichting hoofdstuk 6.6.1.2.

Het beleid van het Pensioenfonds is om het renterisico van de verplichtingen zoveel mogelijk te neutraliseren door het gebruik van rentederivaten; de waarde van de derivaten verandert mee met de waardeverandering van de verplichtingen. Rentederivaten veranderen mee met economische rentes maar niet met de UFR rente. De UFR rente is een kunstmatige rente. Dit betekent dat het Pensioenfonds op basis van de UFR rente meer dan 100% is afgedekt (122%) voor het renterisico. Een stijging van de economische rente (en gelijk blijven van de UFR) zou kunnen betekenen dat de dekkingsgraad van het Pensioenfonds daalt, omdat dan de waarde van de rentederivaten sneller daalt dan de verplichtingen (namelijk 22% sneller dan beoogd). Omgekeerd kan het Pensioenfonds 'profiteren' van een daling van economische rente, omdat de waarde van de rentederivaten sneller stijgt dan de verplichtingen. Het Pensioenfonds heeft in de laatste maanden van 2012 uitgebreid stilgestaan bij de mogelijkheden, om ondanks de toepassing van de UFR-methodiek, het renterisico te neutraliseren. Er is besloten dat er geen noodzaak en/of mogelijkheid is om op (heel) korte termijn wijzigingen in de uitvoering door te voeren, die het beoogde effect (minder volatiliteit) zullen hebben. Een voorwaarde is dat de betreffende portefeuille en beheerder in staat is om te handelen als ontwikkelingen van de financiële positie, de rente en de UFR aanleiding geven om verlies van dekkingsgraad te beperken. Een andere voorwaarde is dat de komende maanden het onderwerp regelmatig wordt besproken en geëvalueerd.

In het jaarverslag van 2012 staat dat ook in 2013 het onderwerp renterisico en de toepassing van de UFR-methodiek wordt besproken en geëvalueerd. De introductie van de UFR-methodiek brengt een dilemma. Het Pensioenfonds is op 'economische

basis' (de werkelijke marktrente) voor 93% afgedekt en dit vertaalt zich in een afdekking van ongeveer 120% op UFR-basis. Waar het rentebeleid normaal gesproken alleen rekening hoeft te houden met het effect van een daling van de rente, kan deze 'overhedge' (120%) ook bij een stijging van de rente een negatief effect hebben op de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Vanwege de relatief jonge populatie en de rentegevoeligheid aan met name de 'lange kant van de verplichtingen' is het (nu) mogelijk dat het Pensioenfonds als de dekkingsgraad rond de 105% is door een stijging van rente aan het einde van de herstelperiode onder de 105% dekkingsgraad komt. En om die reden zou moeten korten. Dit is uiteraard niet het doel van een prudent rentebeleid.

Rekening houdend met alle betrokken belangen, is na ampel beraad en na overleg met de adviseurs en uitvoerders in maart 2013 besloten om de invulling van het rentebeleid zodanig aan te passen dat het eventuele negatieve effect van een stijgende rente op de dekkingsgraad zoveel mogelijk wordt geneutraliseerd. Het bestuur heeft DNB op de hoogte gebracht over deze aanpassing.

De facto betekent dit, dat is overgestapt op een afdekking van 100% op UFR basis. Wat neerkomt op een afdekking van circa 76% op economische basis. De wijziging heeft tot gevolg dat het Vereist Eigen Vermogen is toegenomen van circa 112% tot 115%. Het bestuur vindt de toename van het solvabiliteitsrisico verantwoord. Het Pensioenfonds blijft namelijk met deze, uit prudentie ingegeven invulling van het rentebeleid, binnen de grenzen van het herstelplan.

2.4 Ontwikkelingen overheidsbeleid, wet- en regelgeving

2.4.1 Goed Pensioenfondsbestuur

2.4.1.1 Algemeen

In 2013 is aandacht gegeven aan de Wet versterking bestuur Pensioenfondsen.

2.4.1.2 Level II

Het bestuur heeft in 2013 een meer specifieke invulling gegeven aan de zogenaamde level II toets, door naast de algemene kennisgebieden ook de kennisgebieden competentie en governance (Wet versterking bestuur Pensioenfondsen) en pensioenregelingen (het nieuwe pensioencontract) te toetsen.

De level II toets is uitgevoerd door Montae. Het algemene beeld is een capabel en zorgvuldig opererende groep die in het algemeen:

- een opvallend goede score heeft op de cognitieve competenties: multidisciplinair denken, probleemanalyse en oordeelsvorming en reflecterend vermogen;
- kwaliteit gedreven werkt;
- integer is met een goed ontwikkelde inhoudelijke interesse;
- kritisch en onafhankelijk is en vasthoudt aan principes en regels, zoals die door het bestuur met elkaar zijn afgesproken;
- niet snel overhaaste beslissingen neemt.

Op collectief- en individueel niveau is op onderdelen ruimte voor verbetering en ontwikkeling.

Het Pensioenfonds maakt gebruik van individuele- en collectieve opleidingsplannen. Individueel wordt training gegeven op functie en taak binnen de commissies en indien nodig training op specifieke kennis en vaardigheden voor commissies. Het collectieve opleidingsplan omvat studiedagen, specifieke opleidingen, themadagen AFM en DNB, themadagen koepels en literatuur.

2.4.1.3 Wet versterking bestuur Pensioenfonds

In het najaar van 2013 heeft het bestuur een commissie Governance benoemd die met ondersteuning van een extern bureau een zogenoemd besluitvormingsdocument 'Wet versterking bestuur Pensioenfonds' heeft opgesteld. Het besluitvormingsdocument is een leidraad om te komen tot een gedragen en onderbouwde keuze van het bestuursmodel en de inrichting van het gekozen model. In de opzet is gekozen om in december de besluiten te nemen die bepalend zijn voor de keuze van het bestuur en de deelnemersraad om vervolgens in 2014 de (uitwerking van de) genomen besluiten te implementeren. Een van de besluiten die het bestuur heeft genomen en die in 2014 heeft plaatsgevonden is de rechtstreekse verkiezing van de pensioengerechtigde in het bestuur. Onder is een (in willekeurige volgorde) overzicht gegeven van de (voorgenomen) besluiten die in 2013 zijn genomen:

Onderwerp (besluit)

Omvang bestuur (10)

Zetelverdeling bestuur (5 werkgevers, 4 werknemers en 1 gepensioneerde)

Besluit bestuur korten van de lopende opbouw (werknemers geleding moet unaniem voor zijn)

Diversiteit bestuur (volgen Code Pensioenfederatie)

Benoeming leden van het bestuur (geen wijzigingen afgezien van de gepensioneerde)

Benoeming (vertegenwoordiger van) gepensioneerde in bestuur (rechtstreekse verkiezingen zonder extra beperkingen bij de kandidaatstelling)

Omvang Raad van Toezicht (oneven, 3 en geen additionele taken)

Benoeming RVT (volgen Code Pensioenfederatie)

Omvang verantwoordingsorgaan (14 leden; 10 werknemersleden, 3 gepensioneerden en 1 werkgever, geen vertegenwoordiging slapers en geen additionele taken en goedkeuringsrechten, wel volgen van Code Pensioenfederatie)

Benoeming verantwoordingsorgaan (worden benoemd door verenigingen van werkgevers, werknemers en gepensioneerden)

2.4.2 Gedragscode

Op de bestuursleden en iedere werknemer van het Pensioenfonds is de gedragscode van toepassing. Het doel van de gedragscode is onder andere door het stellen van regels en richtlijnen voor bestuursleden en medewerkers mogelijke belangenconflicten tussen het Pensioenfonds en betrokkenen te voorkomen. De gedragscode bevordert de transparantie en zorgt ervoor dat alle betrokkenen, ook voor hun eigen bescherming, duidelijk weten wat wel en niet geoorloofd is. Elk bestuurslid en iedere werknemer verklaart jaarlijks schriftelijk de gedragscode nageleefd te hebben.

2.4.3 Onafhankelijkheid bestuur

Het bestuur van het Pensioenfonds stelt zich bij het uitoefenen van zijn bestuurstaak onafhankelijk op. Het bestuur draagt er zorg voor dat het Pensioenfonds uitsluitend handelt ten behoeve van alle belanghebbenden van het Pensioenfonds. Het bestuur weegt hun belangen op een zorgvuldige en evenwichtige wijze tegen elkaar af en maakt dit inzichtelijk. De belanghebbenden zijn de deelnemers, de gewezen deelnemers, de pensioengerechtigden en de aangesloten werkgevers.

2.4.4 Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur van het Pensioenfonds is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving.

2.4.5 Geschillencommissie

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft met ingang van 1 januari 2008 een geschillencommissie ingesteld voor de behandeling van geschillen. De commissie heeft tot taak het bestuur te adviseren over geschillen tussen deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, pensioengerechtigden of werkgevers en het Pensioenfonds betreffende besluiten van het bestuur die geen besluit van algemene strekking zijn. Het bestuur besluit conform het advies van de commissie, tenzij zwaarwichtige belangen tot een ander besluit aanleiding geven. Ook is een secretaris aan de commissie toegevoegd. In 2013 zijn er geen geschillen geweest en heeft de geschillencommissie geen adviezen aan het bestuur uitgebracht.

Communicatie

3 Communicatie

3.1 Algemeen

Het bestuur van het Pensioenfonds wil alle betrokkenen, (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers, in lijn met wet- en regelgeving, op heldere en begrijpelijke wijze informeren over het beleid en de uitvoering daarvan. Ieder jaar wordt in de commissie communicatie een communicatiejaarplan opgesteld in lijn met het communicatiebeleidsplan.

3.2 Communicatiebeleidsplan

In 2012 heeft het bestuur een communicatiebeleidsplan vastgesteld. Hierin zijn missie en kernwaarden opgenomen. Er is een strategie per doelgroep vastgesteld, die in de volgende jaren door middel van communicatie jaarplannen vormgegeven moet worden.

3.3 Persbeleid

Het onderwerp pensioen is actueel, Pensioenfondsen zijn regelmatig in het nieuws. Het Pensioenfonds heeft vastgelegd hoe het persbeleid invulling krijgt. Deze zijn terug te vinden in een apart persdocument. De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- Er wordt gekozen voor een reactief persbeleid. Dit houdt in dat het Pensioenfonds de pers niet zelf benadert, maar de pers op verzoek wel te woord staat.
- In beginsel doet de voorzitter van het Pensioenfonds in voorkomende gevallen de woordvoering.

3.4 Communicatie 2013

3.4.1 Nieuwsbrief voor deelnemers

In 2013 is de nieuwe huisstijl en het nieuwe logo van het Pensioenfonds ingevoerd. Daarnaast is er gestart met het bouwen van een nieuwe website om de eigen 'tone of voice' van het Pensioenfonds uit te dragen.

3.4.2 Nieuwsbrief voor werkgevers

In januari 2013 zijn de werkgevers via een nieuwsbrief geïnformeerd over veranderingen in het pensioenreglement en de pensioenpremie, de veranderingen in de (aanvullende) pensioenregeling, en de financiële positie van het Pensioenfonds.

3.4.3 Communicatie naar deelnemers

In februari 2013 zijn de werknemers met een brief en folder geïnformeerd over de verhoging van de AOW-leeftijd. Daarnaast is, in lijn met de strategie om het pensioenbegrip van de deelnemers te verhogen, gestart met het driemaandelijks magazine Jij&Wij. Dit magazine is in mei, augustus en december naar de actieve deelnemers verstuurd. Met het magazine wordt gestreefd om het pensioenbewustzijn van de deelnemers van het Pensioenfonds te verhogen met echte verhalen en relevante onderwerpen, gekoppeld aan pensioeninformatie.

Toezichthouder

4 Toezichthouder

4.1 De Nederlandsche Bank (DNB)

4.1.1 Evaluatie herstelplan 2013

DNB heeft op 28 maart 2014 laten weten dat zij het eens is met de beslissing om de voorgenomen korting op 1 april 2014 geen doorgang te laten vinden en heeft bevestigd dat het Kortetermijnherstelplan is beëindigd.

4.1.2 Dwangsom of boetes

Het afgelopen jaar zijn aan het Pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het Pensioenfonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het Pensioenfonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Overige ontwikkelingen

5 Overige ontwikkelingen

5.1 Voortgang Samengaan Pensioenfonds Wonen en Pensioenfonds Detailhandel

Begin 2013 is een werkgroep gevormd van vertegenwoordigers van Pensioenfonds Wonen en Pensioenfonds Detailhandel om invulling te geven aan een samengaan van beide Pensioenfondsen. In de loop van 2013 wordt duidelijk dat het verschil in dekkingsgraad tussen beide Pensioenfondsen (Pensioenfonds Wonen heeft een lagere dekkingsgraad dan Pensioenfonds Detailhandel) toeneemt, wat voor Pensioenfonds Wonen reden is geweest om de balans opnieuw op te maken. Een mogelijk samengaan met ingang van 1 januari 2014 is niet haalbaar gebleken.

In 2013 is de Uitbestedingsovereenkomst met Syntrus Achmea Pensioenbeheer van 21 november 2009 opgezegd. Het bestuur zal in het eerste kwartaal van 2014 onderzoeken op welke wijze het pensioenbeheer voor de toekomst zal worden ingericht.

5.2 Pensioenregeling 2013 en premie

5.2.1 Pensioenregeling 2013

In 2013 heeft het bestuur de gevolgen van het aanpassen van de pensioenleeftijd van leeftijd 65 naar leeftijd 67 voor de pensioenreglementen besproken en vervolgens de besluiten verwerkt in de betreffende pensioenregelingen

5.2.1.1 Pensioenreglement 2013

5.2.1.1.1 Algemeen

Dit pensioenreglement, dat gebaseerd is op pensioenleeftijd 67, gaat gelden voor alle deelnemers die nog aanspraken opbouwen op grond van de pensioenregeling van Pensioenfonds Detailhandel. Dat zijn natuurlijk de werknemers voor wie de pensioenregeling geldt, maar ook de arbeidsongeschikten en vutters voor wie nog pensioen wordt opgebouwd. Het pensioenreglement 2012, blijft gelden voor de aanspraken op 65 jaar van slapers.

5.2.1.1.2 Aanspraken arbeidsongeschikten pensioenregeling 2005

Een groep arbeidsongeschikte deelnemers bouwt nog aanspraken op conform de pensioenregeling 2005 (zonder franchise). Ook voor deze groep gaat de pensioenleeftijd van 67 jaar gelden. Op praktische gronden is er voor gekozen om deze groep onder de pensioenregeling 2013 te laten vallen en de toekomstige opbouw te bepalen conform de pensioenregeling 2005 door éénmalig de jaaropbouw conform de pensioenregeling 2005 om te rekenen naar een pensioengrondslag conform de pensioenregeling 2013.

5.2.1.1.3 Overige aanpassingen

De navolgende aanpassingen zijn doorgevoerd in het pensioenreglement 2013:

- De einddatum van ANW uitkeringen, arbeidsongeschiktheidspensioenen en de voortzetting van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid is gekoppeld aan de ingangsdatum van de AOW, doch maximaal 67 jaar.
- De flexibilisering mogelijkheden zijn verruimd om het deelnemers (en gewezen deelnemers) mogelijk te maken om bij pensionering in te spelen op de verschuiving van de pensioenleeftijd.
- VPL-Optiek is ongewijzigd gelaten, door te verwijzen naar het pensioenreglement 2012.
- Het pensioenreglement is in beperkte mate gestroomlijnd en hier en daar zijn teksten verduidelijkt zonder de inhoud aan te tasten.
- Het pensioenreglement 2012 is in lijn gebracht met het pensioenreglement 2013.

5.2.1.2 Conversie

Pensioenfonds Detailhandel heeft ervoor gekozen om de aanspraken per ultimo 2012 voor deelnemers die overgaan naar de pensioenregeling 2013 te converteren naar de pensioenregeling 2013, onder meer vanwege de grote praktische voordelen bij de uitvoering, maar ook vanwege het feit dat vanaf het jaar 2020 de AOW leeftijd op 67 ligt. De ervaring leert dat negen van de tien deelnemers binnen Detailhandel op AOW-leeftijd met pensioen gaan.

Een eventuele conversie dient actuariael neutraal plaats te vinden. Mercer is gevraagd advies uit te brengen onder welke voorwaarden een conversie, actuariael neutraal kan plaatsvinden. Het advies houdt in dat één conversievoet dient te worden gehanteerd. Omdat het hanteren van één vaste conversievoet leidt voor de totale groep tot een lichte verlaging (0,8%) van de rechten bij het 'converteren naar 67 en vervolgens weer vervroegen naar 65' is onderzocht naar mogelijkheden om dit te voorkomen. Dit heeft ertoe geleid dat besloten is voor:

- a) een uitsluiting van de conversie voor de 'oudste geboortejaren' (1948 en 1949);
- b) de deelnemers akkoord moeten gaan middels een zg. negatieve optie.

De beide maatregelen zorgen ervoor dat voor bepaalde groepen deelnemers de eventuele nadelen zijn verzacht. De deelnemers die om welke reden dan ook hun aanspraken niet geconverteerd willen hebben van leeftijd 65 naar leeftijd 67, kunnen de aanspraak op een uitkering op leeftijd 65 laten staan.

5.2.2 Premie 2013-2016

De premie voor de periode 2013 tot 2016 voor de verplichte pensioenregeling en de aanvullende pensioenregeling is in onderstaande tabel opgenomen.

Premie	2013-2016
Verplichte regeling ¹	19,4%
Aanvullende regeling ²	22,2%

¹ Door werkgever mag niet meer dan 4,882% worden ingehouden

² Door werkgever mag niet meer dan 5,120% worden ingehouden

Financieel beleid

6 Financieel beleid

6.1 Inleiding

Het Pensioenfonds heeft, om aan zijn doelstelling te kunnen voldoen, de beschikking over de beleidsinstrumenten premie, toeslagen, beleggingen en de pensioenregeling.

6.2 Premies

De pensioenregeling is een collectieve vaste bijdrageregeling met een premie die voor een periode van vijf jaar, eindigend ultimo 2016, wordt vastgesteld. Jaarlijks wordt vastgesteld of deze premie nog voldoet aan de wet- en regelgeving.

6.2.1 Premie verplichte pensioenregeling (maximum € 50.853,-)

In het jaar 2013 is de premie 19,4% van de pensioengrondslag (2012: 18,5%). De pensioengrondslag in 2013 is het loon op basis van de Wet financiering sociale verzekeringen met een maximum van € 50.853,- (2012: € 50.064,-) verminderd met de franchise (2013 € 12.489,- / 2012: € 12.415,-).

6.2.2 Extra premies brancheregelingen AGF en Gebra

Voor de werknemers in de branches Aardappelen, Groenten en Fruit (AGF) en de Gemengde- en Speelgoedbranche (Gebra) is er een aanvulling op de opbouw van het reguliere ouderdoms- en nabestaandenpensioen van respectievelijk 0,25% en 0,2% van de pensioengrondslag.

De premie voor de brancheregeling AGF is 3,13% van de pensioengrondslag, waarvan 1,565% of minder wordt ingehouden op het salaris van de werknemer. In de brancheregeling Gebra is de premie 2,5% van de pensioengrondslag, waarvan 1,0% of minder wordt ingehouden op het salaris van de werknemer.

6.2.3 Premie aanvullende pensioenregeling

De werkgevers hebben de mogelijkheid om hun personeelsleden (al het personeel) pensioen op te laten bouwen voor hun inkomen dat boven het maximum loon Wet financiering sociale verzekeringen ligt, ook wel de aanvullende pensioenregeling genoemd. De opbouwpercentages en toeslagen voor de aanvullende pensioenregeling zijn gelijk aan die van de verplichte pensioenregeling.

De premie voor de aanvullende pensioenregeling is voor de periode 2013 – 2016 vastgesteld op 22,2% van de excedentpensioengrondslag, mits de werkgever niet meer dan honderd werknemers heeft die deelnemen in de aanvullende pensioenregeling. Indien de werkgever meer dan honderd werknemers heeft die deelnemen in de aanvullende pensioenregeling kan het Pensioenfonds een afwijkend premiepercentage vaststellen. Bij het vaststellen van dit

afwijkende premiepercentage wordt dan rekening gehouden met de gemiddelde leeftijd en de man/vrouw-samenstelling van de betreffende deelnemers. De werkgever kan een eventueel hogere premie op het loon van de deelnemer inhouden voor zover dat met de deelnemer is afgesproken. Als een werkgever gebruik maakt van de mogelijkheid van de aanvullende pensioenregeling, sluit het Pensioenfonds met deze werkgever een uitvoeringsovereenkomst af. In de uitvoeringsovereenkomst worden de voorwaarden vastgelegd die gelden voor deelname aan de aanvullende pensioenregeling. Ook wordt bepaald in hoeverre het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement van toepassing zijn.

6.2.4 Collectieve vaste bijdrage regeling

De regeling is een uitkeringsovereenkomst die wordt gefinancierd met een premie volgens een collectieve vaste bijdrageregeling. De premie staat voor een periode van vijf jaar (van 2012 tot en met 2016) vast. Alleen in zeer ingrijpende en onvoorziene omstandigheden kan de pensioenpremie tussentijds wijzigen. Het bestuur kan, in geval van financiële problemen, besluiten de pensioenregeling te versoberen en aanspraken en/of rechten te verlagen.

6.2.5 Kostendekkende premie 2013 en bijdrage aan herstel

6.2.5.1 Kostendekkend

De wet- en regelgeving vereist een kostendekkende premie waarvoor de wijze van berekening is vastgelegd in de pensioenwet. In het boekjaar 2013 was de feitelijke premie van 19,4% van de pensioengrondslag (€ 460,8 miljoen) kostendekkend. Het Pensioenfonds hanteert de gedempte premie methode voor de bepaling of de feitelijke premie kostendekkend is. De premie moet volgens de gedempte premie methode € 387,9 miljoen zijn. De feitelijke premie is daarmee kostendekkend.

Als de zuivere kostendekkende premie (op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2012) wordt gehanteerd (is € 449,3 miljoen), dan is de feitelijke premie ook kostendekkend.

6.3 Toeslag

6.3.1 Algemeen

Als de middelen van het Pensioenfonds het toelaten, streeft het bestuur ernaar de pensioenen van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de stijging van het indexcijfer van de cao-lonen van de detailhandelsbranches die onder het Pensioenfonds vallen, exclusief bijzondere beloningen. Dit indexcijfer stelt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) speciaal voor het Pensioenfonds vast (CBS-indexcijfer van de cao-lonen in de detailhandel).

Het bestuur streeft ernaar de opgebouwde pensioenen van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan

te passen aan de stijging van de CBS-consumentenprijsindex "afgeleid". Dit betekent dat de index niet wordt beïnvloed door belasting- en accijnseffecten. De toeslagen voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen mogen daarbij niet hoger zijn dan de toeslag voor de actieve deelnemers.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks of de financiële middelen van het Pensioenfonds toereikend zijn om de opgebouwde pensioen-aanspraken en de ingegane pensioenen te verhogen. Er bestaat geen recht op toeslagverlening en er is dus geen zekerheid of en in hoeverre het Pensioenfonds in de toekomst een toeslag kan verlenen. Het Pensioenfonds reserveert namelijk geen gelden voor toekomstige toeslagen.

Het bestuur gebruikt als leidraad voor de toeslagverlening een staffel, waarbij de toeslagverlening afhankelijk is van de dekkingsgraad op moment van toeslagverlening:

- als de dekkingsgraad lager is dan 110%, verleent het Pensioenfonds geen toeslag;
- als de dekkingsgraad hoger is dan 125%, verleent het Pensioenfonds een volledige toeslag;
- als de dekkingsgraad tussen de 110% en 125% ligt, berekent het Pensioenfonds de toeslag pro rata.

Voor actieve deelnemers geldt een andere index voor de toeslagverlening dan voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers. De rechten van actieven worden welvaartsvast gehouden terwijl de pensioenen van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers waardevast worden gehouden.

6.3.2 Toeslag 2013

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft in januari 2014 een besluit genomen over de toeslag per 1 januari 2014. De FTK dekkingsgraad van het Pensioenfonds was toen 108%, en de vereiste dekkingsgraad circa 115%. Hantering van de staffel leidt ertoe dat er geen toeslag wordt verleend voor zowel de actieven, gewezen deelnemers als pensioengerechtigden. Noch de financiële situatie van het Pensioenfonds, noch de algemene economische situatie vormde voor het bestuur aanleiding om van de leidraad van de toeslagstaffel af te wijken. Daarom heeft het bestuur besloten om de toeslag per 1 januari 2014, welke toeslag wordt berekend over de opgebouwde rechten per 31 december 2013, voor zowel actieven als gewezen deelnemers vast te stellen op 0%. Ook de ingegane pensioenen (inclusief de AOP-uitkeringen) zijn per 1 januari 2014 niet verhoogd.

6.4 Pensioenvermogen en voorzieningen

<i>X € 1.000</i>	Pensioenvermogen	Technische Voorziening	Resultaat	Percentage	Dekkingsgraad
Stand per 31 december 2012	12.234.466	11.620.532			105,3%
Beleggingsresultaten	-165.190	40.775	-205.965	-1,8%	103,5%
Premiebijdragen	464.128	374.212	89.916	0,6%	104,1%
Uitkeringen	-262.348	-260.089	-2.259	0,1%	104,2%
Wijziging marktrente		-447.604	447.604	4,1%	108,3%
Wijziging actuariële grondslagen		0	0	0,0%	108,3%
Collectieve waardeoverdrachten	1.430	1.148	282	0,0%	108,3%
Pensioenuitvoeringskosten	-30.593		-30.593	-0,3%	108,0%
Overige	-44.981	-38.273	-6.708	0,0%	108,0%
Stand per 31 december 2013	12.196.912	11.290.701		2,7%	108,0%

Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan als volgt worden geanalyseerd:

<i>X € 1.000</i>	2013	2012	2011	2010	2009
Premieres resultaat	58.924	-17.760	-19.961	23.940	-9.752
Interestresultaat	241.565	1.115.647	-134.787	-412.221	740.332
Overig resultaat	-8.213	-103.315	1.606	76.318	-520.295
	292.276	994.572	-153.142	-311.963	210.285

De dekkingsgraad wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen. De dekkingsgraad ultimo 2013 (op basis van de jaarrekening) heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

%	2013	2012	2011	2010	2009
Dekkingsgraden ultimo	108,0	105,3	96,4	97,5	101,1
Gemiddelde interest van verplichtingen	2,9	2,6	2,7	3,4	3,8

Het Pensioenfonds bevindt zich ultimo 2013 niet in een situatie van dekkingstekort aangezien de dekkingsgraad hoger is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,5%.

6.5 Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Premieresultaat		
Premiebijdragen	464.128	435.487
Pensioenopbouw	-373.391	-423.197
Mutatie technische voorziening voor excassokosten	-1.220	-3.227
Pensioenuitvoeringskosten	-30.593	-26.823
	58.924	-17.760
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	-165.190	1.758.886
Rentetoevoeging technische voorziening	-40.775	-165.979
Wijziging marktrente	447.530	-477.260
	241.565	1.115.647
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten (saldo overdracht van rechten)	4.556	2
Resultaat op kanssystemen (overige wijzigingen)	-8.239	4.622
Resultaat op uitkeringen	-2.259	-2.495
Indexering en overige toeslagen	-413	-1.512
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	0	-104.317
Overige baten	456	645
Wijziging herverzekeringsdeel technische voorzieningen	0	0
Overige lasten	-2.314	-260
	-8.213	-103.315
Totaal saldo van baten en lasten	292.276	994.572

6.5.1 Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

De solvabiliteit van het Pensioenfonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort maar niet van een dekkingstekort. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaardmodel van DNB.

6.5.2 Oordeel externe actuaris over de financiële positie

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten als geheel bezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het Pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen, maar lager dan het vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort. De vermogenspositie van het Pensioenfonds is naar de mening van de waarnemend actuaris onvoldoende, vanwege een reservetekort.

6.6 Beleggingen

6.6.1 Gevoerd beleid

Het beleid wat in 2011 is vastgesteld is in 2013 verder vorm gegeven.

6.6.1.1 Portefeuilleconstructie

Het Pensioenfonds heeft ervoor gekozen om de totale beleggingsportefeuille in 2013 te splitsen in een aantal onderdelen:

- illiquide portefeuille;
- liquide portefeuille;
- overlay portefeuille.

Overweging bij deze verdeling is, dat het sturen op een normgewicht voor de minder liquide categorieën (onderhandse leningen, onroerend goed, infrastructuur en andere alternatieven) praktisch niet mogelijk is, gegeven de beperkte liquiditeit van

deze beleggingen. De liquide portefeuille kent dat bezwaar niet, daar is sturen op het normgewicht wel mogelijk. De overlay portefeuille betreft geen cash beleggingen maar de verliezen en winsten die worden gemaakt uit hoofde van zowel de valuta-overlay alsook de swap-overlay portefeuille.

Aangezien het sturen op een normgewicht voor de minder liquide categorieën praktisch niet mogelijk is, worden vanaf 2013 voor de illiquide categorieën de feitelijke gewichten gehanteerd en worden niet langer normgewichten voor deze categorieën gebruikt. Er is dus ook geen bandbreedte. Er vindt ook geen rebalancing plaats binnen deze portefeuille.

6.6.1.2 Rente-hedge 2013

Op 24 september 2012 heeft het kabinet een brief gestuurd aan de Tweede Kamer (het zogenaamde 'septemberpakket') waarin wordt aangegeven hoe het beoogde nieuwe financiële toezichtkader voor pensioenen kan worden betrokken bij de vaststelling van de premies voor 2013 en de eventueel in dat jaar door te voeren kortingen. In de brief wordt aangegeven dat is besloten de rentecurve voor zeer lang lopende verplichtingen aan te passen en in lijn te brengen met de rentecurve die vanaf 30 juni 2012 voor verzekeraars geldt. Deze aanpassing maakt de rentecurve minder gevoelig voor verstoringen op de financiële markten en daarmee minder volatiel. De aanpassing, die al was aangekondigd in de Hoofdlijnnota financieel toetsingskader pensioenen, past bij het voorgenomen beleid in het kader van Solvency II voor verzekeraars. De aanpassing van de rentecurve verandert niets voor verplichtingen met een looptijd tot 20 jaar (het zogenaamde laatste liquide punt). Voor langere looptijden worden de marktrentes geleidelijk, over een periode van 40 jaar, aangepast met behulp van deze UFR 20-60. Overigens blijft driemaands-rentemiddeling hierbij gehandhaafd.

Door de invoering van de UFR-methodiek zag het Pensioenfonds zich in 2012 en begin 2013 geconfronteerd met een belangrijke vraagstuk namelijk: blijft het Pensioenfonds sturen op economisch risico (mate van renteafdekking gebaseerd op de actuele marktrente, de situatie vóór invoering septemberpakket 2012) of gaat het Pensioenfonds sturen op toezichthouder risico (mate van renteafdekking gebaseerd op aanpassing rentecurve naar de UFR).

Het Bestuur en de Commissie Vermogensbeheer zagen zich door invoering van de UFR-methodiek eind 2012 en begin 2013 geconfronteerd met een aanzienlijke overhedge situatie van meer dan 120% wat inhoudt dat bij een rentestijging de dekkingsgraad van het Pensioenfonds zal dalen. Het Pensioenfonds beschouwde dat als een niet acceptabel risico in het licht van de financiële positie en de gevolgen die het FTK daaraan verbindt. Het Bestuur heeft in het voorjaar van 2013 besloten om de rentehedge conform de UFR-methodiek in te richten. Er is in 2013 gekozen voor een benadering van de UFR rente-hedge. De UFR rente-hedge wordt als zodanig niet gedefinieerd in de beleggingsrichtlijnen, dit zal in 2014 wel als zodanig worden gedefinieerd. In de Investment Guidelines is in 2013 vastgelegd dat 75% van het renterisico, gemeten op basis van de actuele swapcurve, wordt afgedekt. In de praktijk komt dit overeen met een 100% afdekking op UFR basis.

6.6.1.3 Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

2013	x € 1.000.000	%
Aandelen	4.334	34,3
Vastrentende waarden	7.007	55,5
Overige beleggingen	122	1,0
Vastgoed	621	4,9
Totaal exclusief derivaten	12.084	
Derivaten	538	4,3
Totaal inclusief derivaten	12.622	

6.6.1.4 Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer, uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin voor het Pensioenfonds wordt belegd.

%	2013		2012	
	Portefeuille	Benchmark	Portefeuille	Benchmark
Aandelen	17,51	17,08	16,62	16,12
Vastrentende waarden	-2,51	-2,48	10,25	10,74
Alternatieve beleggingen	4,71	4,36	11,95	12,13
Vastgoed	-5,98	-6,15	-3,98	-3,98
Liquide middelen	0,85	0,17	1,23	0,23
Totaal (unhedged)	3,61	3,50	11,16	11,23

6.6.1.5 Vastgoed

Het Bestuur heeft in 2011 en 2012 de strategie bepaald met betrekking tot de vastgoedportefeuille. De ideale vastgoedportefeuille van het Pensioenfonds bestaat in de nieuwe strategie deels uit beursgenoteerd vastgoed en deels uit private vastgoedfondsen. De beursgenoteerde portefeuille dient uiteindelijk een internationaal gespreide portefeuille te zijn, waarbij een passieve strategie gevolgd wordt (indexfondsen). Eind januari 2013 heeft het Pensioenfonds een aanvang genomen met het opbouwen van de beursgenoteerde vastgoed portefeuille (€ 100 miljoen).

Op 1 april 2013 is het beheer van de directe vastgoedportefeuille over gegaan van Syntrus Achmea Real Estate & Finance naar DTZ Zadelhoff. Op 1 april 2014 is het directe vastgoed met betrekking tot winkels en woningen verkocht.

6.6.2 Verantwoord beleggen

6.6.2.1 Uitgangspunten en kenmerken

In de zogenoemde Investment Beliefs staan de beginselen van Verantwoord Beleggen omschreven. Een en ander betekent dat het Pensioenfonds Verantwoord Beleggen serieus neemt en haar beleid op authentieke en geloofwaardige wijze wil implementeren. De inrichting van het beleid mag niet ten koste gaan van zogenoemde 'voor risico gecorrigeerde rendementen' en voor de organisatorische inrichting geldt dat een pragmatische aanpak de voorkeur heeft.

6.6.2.2 Overwegingen bij het beleid

De meeste aandelenbeleggingen zijn gebaseerd op traditionele long-only strategieën wat een impuls geeft aan verantwoord aandeelhouderschap. De bedoeling is ervoor te zorgen dat verantwoord ondernemen en sociale, ethische en milieufactoren

(Environmental, Social and Governance, ESG-beleid) op dusdanige wijze worden geïntegreerd dat ze van wezenlijk belang zijn bij het beleggingsproces.

Het Pensioenfonds hanteert een uitsluitingslijst die is toegespitst op het uitsluiten van ondernemingen in de wapenindustrie (landmijnen en clusterbommen).

Er bestaat een relatie tussen het ESG-beleid en de economische waarde van ondernemingen op de lange termijn. Een onderdeel van het beleid kan erop gericht zijn om te waarborgen dat het bestuur van een onderneming ESG-factoren meeneemt in haar besluitvorming en dat zij verantwoording afleggen over de prestaties van de onderneming op dit vlak. Duidelijk leiderschap van bestuur en topmanagers leidt doorgaans tot fundamentele (in plaats van cosmetische) implementatie in de hele onderneming.

Verantwoord beleggen kan van invloed zijn op de prestaties van beleggingsportefeuilles, en wel in uiteenlopende mate, afhankelijk van de betrokken ondernemingen, sectoren, regio's, beleggingscategorieën en het tijdsplan (conform de UN Principles for Responsible Investment, de UN PRI).

Ook kan toepassing van deze UN PRI een betere aansluiting tot stand brengen tussen beleggers en bredere maatschappelijke doelstellingen. Goed ondernemingsbestuur, waarbij rekening wordt gehouden met sociale-, ethische en milieufactoren kan op de lange termijn de aandeelhouderswaarde in stand houden en verhogen.

6.6.2.3 Implementatie van het beleid Verantwoord beleggen

Nadat het Pensioenfonds in 2012 een overgang naar de Responsible Investment Indices van BlackRock heeft gerealiseerd,

heeft het fonds in 2013 opnieuw stappen gezet om het beleid met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen verder te optimaliseren. Zo heeft het bestuur in 2013 een selectietraject voor de uitoefening van het stembeleid en engagement (het voeren van de dialoog met ondernemingen) gevolgd. Eind 2013 is er een keuze gemaakt voor F&C, die het stem- en het engagementbeleid voor Pensioenfonds Detailhandel uitvoert. Bij de keuze voor F&C is gekeken naar de wijze waarop invulling kan worden gegeven aan:

- organisatorische inrichting en doelstelling;
- budgetconsequenties;
- uitrol over beleggingscategorieën;
- communicatie met stakeholders.

Uitgangspunt is samen te werken met een specialist die ondersteunt en ontzorgt.

Pensioenfonds Detailhandel heeft een helder ESG-beleid waarbij in eerste instantie aansluiting wordt gezocht bij het huidige F&C-beleid op het gebied van stemmen en engagement. De dialoog wordt gezocht met ondernemingen waarin wordt belegd (aandelen en bedrijfsobligaties) en een actief wereldwijd stembeleid wordt uitgevoerd. Hierbij wordt gekeken naar diverse thema's op het gebied van milieu, de maatschappij en goed ondernemingsbestuur. Uitgangspunt hierbij zijn de Principles for Responsible Investment (PRI) en de UN Global Compact.

Periodiek wordt het beleid getoetst aan ontwikkelingen in de markt en of het nog aan de wensen en eisen van het Pensioenfonds (en zijn deelnemers voldoet). Indien nodig worden er aanpassingen doorgevoerd.

6.6.3 Z-score

Op 24 april 1998 is de 'Vrijstellingsregeling Wet bedrijfsPensioenfondsen' officieel in werking getreden. Deze regeling is uitgevaardigd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en heeft als belangrijkste doel ondernemingen vrijstelling te verlenen van de verplichtstelling van deelname aan een bedrijfstakPensioenfonds indien de beleggingsperformance van het Pensioenfonds ontoereikend is. Op basis van artikel 5 lid 1a Vrijstellingsregeling moet vrijstelling worden verleend als uit de performancetoets blijkt dat het feitelijk behaalde beleggingsrendement van het bedrijfstakPensioenfonds in negatieve zin afwijkt van het rendement van de door het Pensioenfonds vastgestelde

normportefeuille. Volgens de vrijstellingsregeling zal de performancetoets worden toegepast over de periode 2009 tot en met 2013. Indien de uitkomst van de performancetoets lager uitvalt dan 0, kan een deelnemer (werkgever) vanaf 1 januari 2013 een verzoek indienen tot vrijstelling van deelname. Over 2013 is een Z-score behaald van 0,10%. De performancetoets over de periode 2009 tot en met december 2013 bedraagt 0,23%. Daarmee blijft de performancetoets boven het vereiste minimum.

6.7 Uitvoeringskosten

6.7.1 Inleiding

Zoals aangegeven heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen Uitvoeringskosten opgesteld. De Aanbevelingen worden gevolgd en zij bieden inzicht in de kosten van een Pensioenfonds (op een uniforme wijze weergegeven), maar niet alle kosten komen naar voren. In dit hoofdstuk worden de kosten van uitvoering op meerdere manieren (of vanuit verschillende gezichtspunten) getoond, door bijvoorbeeld de 'pure uitvoeringskosten' te scheiden van de kosten voor onder meer ondersteuning en toezicht, maar ook de kosten die voortvloeien uit de zogenoemde gangbare methode.

6.7.2 Kosten pensioenbeheer

6.7.2.1 Het Pensioenfonds

Het Pensioenfonds splitst de kosten van de pensioenuitvoering op in onder meer de categorieën: de deelnemer, de werkgever, handelingen, projecten en ondersteuning. Vervolgens worden de kosten voor projecten in kaart gebracht en de kosten van de organisatie, waaronder de kosten van bestuur, commissies, deelnemersraad, verantwoordingsorgaan, bestuursbureau, advies, ondersteuning, huisvesting en toezicht. Samen vormen zij de kosten van pensioenuitvoering, projecten en de organisatie.

• beheer actief (inclusief pensioenregister)	8.100.909	-		
• beheer gewezen deelnemer	1.031.848	-		
• beheer pensioengerechtigde	4.883.335	-		
• beheer vrijwillige regeling	786	-		
Kosten beheer deelnemer		14.016.878	-	-
• beheer werkgever	5.986.468	-		
• actief incassobeleid	593.198	-		
Kosten beheer werkgever		6.579.666	-	-
• afkoop nieuwe slapers	719.801	-		
• afkoop oude slapers	42.155	-		
• afsplitsen bijzonder partnerpensioen	497.050	-		
• individuele waardeoverdrachten	-	-		
Kosten handelingen		1.259.006	-	-
• garantieregeling	146.180	-		
• compensatieregeling	84.263	-		
• vrijwillige regeling	52.196	-		
• overgangsregeling	20.609	-		
Kosten overgangsregelingen		303.248	-	-
• financiële administratie	252.975	-		
• webservices & DVO	370.781	-		
• communicatie	203.618	-		
• ondersteuning	66.129	-		
Kosten ondersteuning pensioenuitvoering		893.503	-	-
Totaal Pensioenuitvoering			23.052.301	-
• pensioenleeftijd 67	330.323			
• waardeoverdracht	2.524.550			
Kosten projecten			2.854.873	-
Totaal Pensioenuitvoering en projecten				25.907.177
• bestuurskosten	524.000			
• controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	2.250.000			
• accountantskosten	70.000			
• contributies en bijdragen	840.000			
• kosten bestuursbureau	1.042.000			
Kosten Organisatie				4.726.000

1 de cijfers in de jaarrekening zijn gebaseerd op een 'voorlopige' inschatting van de kosten 2013

De totale kosten (TP en Projecten en Organisatie) in 2013 waren € 30.633.174,-

Dit is een toename ten opzichte van 2012. De toename is vooral toe te schrijven aan de hogere kosten voor de projecten en de organisatie. De toename met betrekking tot de organisatie wordt veroorzaakt door uitbreiding van het bestuursbureau met 1FTE en de verhuizing naar een grotere locatie waarvoor meer huur verschuldigd is.

• beheer actief	7.936.774	-		
• beheer gewezen deelnemer	1.003.193	-		
• beheer pensioengerechtigde	4.533.940	-		
• beheer vrijwillige regeling	12.876	-		
Kosten beheer deelnemer		13.486.783	-	-
• beheer werkgever	5.773.641	-		
• actief incassobeleid	568.087	-		
Kosten beheer werkgever		6.341.728	-	-
• afkoop nieuwe slapers	640.934	-		
• afkoop oude slapers	30.268	-		
• afsplitsen bijzonder partnerpensioen	434.972	-		
• individuele waardeoverdrachten	6.181	-		
Kosten handelingen		1.112.355	-	-
• garantieregeling	144.460	-		
• compensatieregeling	83.272	-		
• vrijwillige regeling	51.582	-		
• overgangsregeling	20.367	-		
Kosten overgangsregelingen		299.681	-	-
• financiële administratie	250.000	-		
• webservices & DVO	366.420	-		
• communicatie	22.515	-		
• ondersteuning	9.067	-		
Kosten ondersteuning pensioenuitvoering		648.002	-	-
Totaal Pensioenuitvoering			21.888.549	-
• afkoop oude slapers	70.000			
• afkoop nieuwe slapers	1.262.800			
• wijzigingen pensioenregeling	90.252			
• afhandeling SVB en diversen	34.179			
Kosten projecten			1.457.231	-
Totaal Pensioenuitvoering en projecten				23.345.780
• bestuurskosten	413.000			
• controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	1.266.000			
• accountantskosten	67.000			
• contributies en bijdragen	1.034.000			
• kosten bestuursbureau	698.000			
Kosten Organisatie				3.478.000

De totale kosten (TP en Projecten en Organisatie) in 2013 waren
 € 26.823.780,-

6.7.2.2 De Aanbevelingen Uitvoeringskosten pensioenbeheer (Pensioenfederatie)

In de Aanbevelingen wordt de Normdeelnemer gedefinieerd zonder de gewezen deelnemer. De kosten van Pensioenbeheer worden weergegeven door de Normdeelnemer als maat te nemen. Hoe lager de prijs van de Normdeelnemer hoe lager de kosten. De prijs van de Normdeelnemer komt tot stand door het aantal actieven en pensioengerechtigden bij elkaar op te tellen en te delen door de kosten van pensioenuitvoering.

6.7.2.3 De gangbare methode

In afwijking van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten is het in het algemeen gangbaar om de Normdeelnemer te definiëren inclusief de gewezen deelnemer (de zogenoemde slaper), waarbij de actieve deelnemer voor 100% wordt meegenomen, de pensioengerechtigde voor 50% en de gewezen deelnemer voor 25%.

6.7.2.4 Overzicht kosten per methode

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen met de kosten per deelnemer per methode:

	2012		Gangbare	2013		Gangbare
	Aantal	Aanbevelingen	Methode	Aantal	Aanbevelingen	Methode
Actieven	250.382	250.382	250.382	245.118	245.118	245.118
Pensioengerechtigden	74.084	74.084	37.042	79.542	79.542	39.771
Gewezen deelnemers	615.456		153.864	632.951		158.238
Totaal	939.922	324.466	441.288	957.611	324.660	443.127
Kosten per deelnemer (€)						
Totaal Pensioenuitvoering (TP)		67,5	49,6		71,0	52,0
TP en Projecten		72,0	52,9		79,8	58,5
TP en Projecten en Organisatie		82,7	60,8		94,4	69,1

6.7.3 Kosten Vermogensbeheer

De aanbevelingen van de Pensioenfederatie leveren het volgende beeld op van de kosten van vermogensbeheer.

	2012		2013	
	€	In basispunten	€	In basispunten
Beheervergoeding vermogensbeheerders	13.278.384	11	12.824.000	11,5
Bewaar- en settlementkosten/administratie en rapportagekosten	1.810.699	1,5	1.234.275	1,1
Prestatieafhankelijke vergoedingen	-	-	-	-
Totaal Vermogensbeheerkosten	15.089.083	12,5	14.058.275	12,6
Gemiddeld belegd vermogen	12.001.315.000		11.141.484.493	

In de jaarrekening zijn de kosten van de vastgoedbeleggingen, exploitatiekosten, overdrachtsbelasting (€ 4.859,- miljoen) en kosten beheer (€ 743.000,-) samengevoegd. In bovenstaand overzicht zijn alleen de beheersvergoedingen opgenomen. Het Pensioenfonds heeft per vermogenscategorie tariefafspraken met de vermogensbeheerder(s) gemaakt. Met de custodian zijn verschillende bewaar- en settlementtarieven per land overeengekomen.

6.7.4 Transactiekosten

Transactiekosten vormen een aparte kostensoort, waarbij geldt dat de kosten worden bepaald door soort en omvang van de transacties binnen de beleggingsportefeuille. Voor de bepaling van transactiekosten is bij een aantal categorieën een schatting gemaakt. De totale transactiekosten in 2013 die zijn toe te wijzen aan categorieën inclusief het afdekken van rente- en valutari-sico bedroegen € 8.940.000,-. In basispunten betreft dit 7,4 basispunten van het gemiddeld belegd vermogen in 2013.

Risicoparagraaf

7 Risicoparagraaf

7.1 Risicobeleid

7.1.1 Risicomanagement

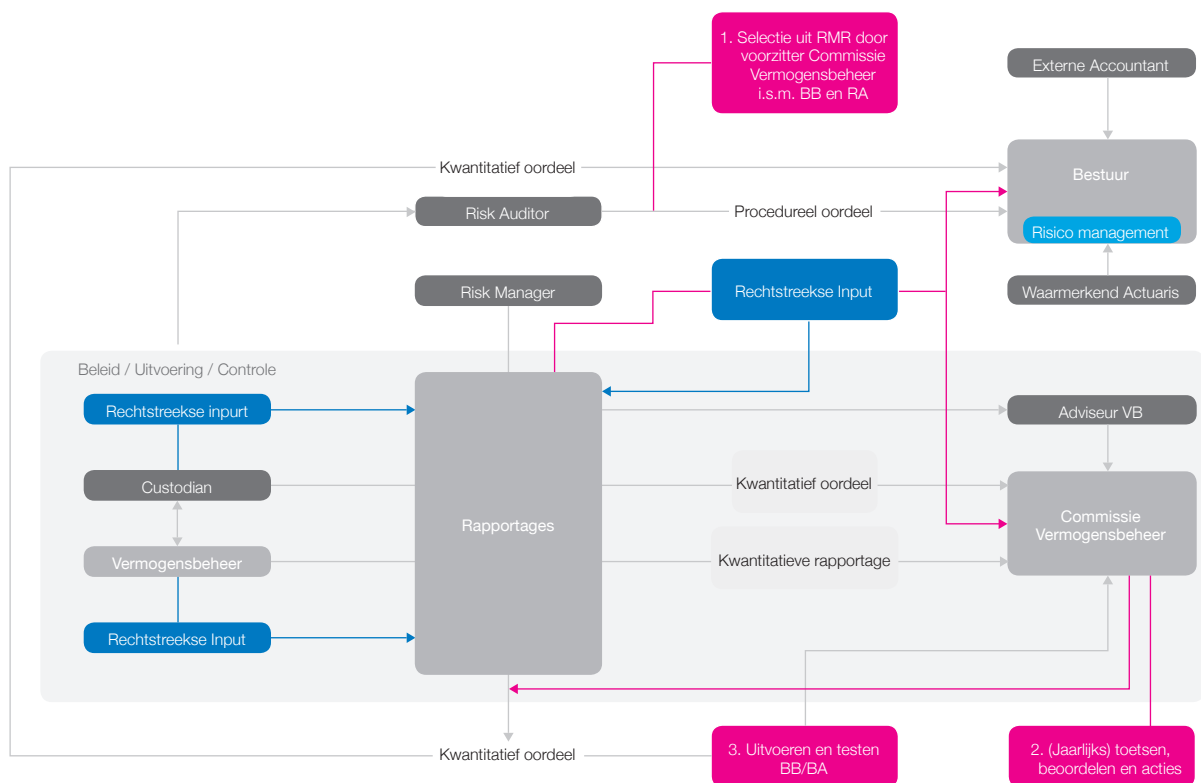
7.1.1.1 algemeen

Het Risico Management Raamwerk (RMR) heeft als doel integraal de risico's en maatregelen in kaart te brengen inclusief de bijbehorende beheersomgeving (en inrichting daarvan). Binnen het RMR worden ook onderstaande risico's in kaart gebracht. Bij de verschillende risico's wordt, voor zover van toepassing, het beleid en/of maatregel van het Pensioenfonds vermeld.

7.1.1.2 Overgang van excel naar Risk Database

In 2013 is met ondersteuning van de Risk Auditor en Artena het RMR vertaald naar een Risico Management applicatie (Cerrix) waarmee het RMR van de voorlopige omgeving in de lijn is opgenomen. Elk risico is toebedeeld aan een bestuurscommissie, die iedere commissievergadering de voortgang bespreken en terug rapporteren aan het bestuur. Hieronder is een voorbeeld van het toezicht op de processen binnen de commissie vermogensbeheer opgenomen waarbij Risk Database (Cerrix RMR database) de kern is.

Proces Toezicht vermogensbeheer:

7.1.2 Renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van het Pensioenfonds negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen. Ook in 2012 heeft het Pensioenfonds zijn afdekkingstrategie - gericht op het beperken van het renterisico over de pensioenverplichtingen - voortgezet. Het verkleinen van het renterisico leidt tot een lagere vereiste dekkingsgraad voor het Pensioenfonds, dan het geval zou zijn geweest zonder beperking van het renterisico.

7.1.3 Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast in termen van koopkracht. Het inflatierisico kan worden verkleind door meer inflatiegevoelige beleggingen in de portefeuille op te nemen. Keerzijde daarvan is dat zulke inflatiegevoelige beleggingen de kans kunnen vergroten dat het Pensioenfonds niet aan haar nominale pensioenverplichtingen kan voldoen.

7.1.4 Valutarisico

Valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor het Pensioenfonds beperkt, aangezien het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille bestaat uit in euro's genoteerde waarden. Het resterende risico naar de Amerikaanse dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank wordt in belangrijke mate afgedekt.

7.1.5 Aandelen- en onroerend goed risico

Dit zijn voornamelijk de risico's die betrekking hebben op beleggingen in de verschillende onroerend goed- en aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt op de lange termijn naar verwachting een extra rendement gehaald dat het Pensioenfonds gebruikt om aan zijn doelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren. Met het risico dat uiteindelijk overblijft wordt rekening gehouden in de ALM studie.

7.1.6 Tegenpartij-/kredietrisico

Het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen, bijvoorbeeld door liquiditeits- of solvabiliteitsproblemen. Om dit risico te beheersen worden de tegenpartijen nauwgezet geselecteerd. Daarnaast worden transacties over meerdere aanbieders gespreid en wordt in sommige gevallen onderpand geëist.

7.1.7 Liquiditeitsrisico

Het risico dat een belegging niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden geliquideerd. Ook dit risico wordt beheerst doordat de vermogensbeheerder de beleggingsportefeuille op zo een manier opzet dat het naar verwachting aan de liquiditeitsbehoefte van het Pensioenfonds kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare, gereguleerde markten. Ook zijn eisen gesteld aan de minimale marktkapitalisatie van effecten.

7.1.8 Operationele risico's

Het Pensioenfonds beheerst operationele risico's door eisen te stellen aan de partijen aan wie het Pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed. Daarbij kan worden gedacht aan regels voor procuratie, functiescheiding, 'chinese walls', enzovoort.

7.1.9 Actuariële risico's

Door toepassing van de prognosetafels AG 2012-2062 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Overige relevante actuariële risico's waar rekening mee wordt gehouden zijn het overlijdensrisico (kortleven risico) en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Uitvoering van de pensioenregeling

8 Uitvoering van de pensioenregeling

8.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste kenmerken van de pensioenregelingen van het Pensioenfonds en de wijzigingen in statuten en reglementen in 2013.

8.2 De verplichte pensioenregelingen

8.2.1 Pensioensysteem

Het pensioensysteem is een middelloonregeling.

8.2.2 Toetredingsleeftijd

Een werknemer die in dienst is bij een werkgever die is aangesloten bij het Pensioenfonds neemt verplicht deel aan de pensioenregeling. De deelname gaat in op de eerste dag van de maand waarin de werknemer 20 jaar wordt.

8.2.3 Pensioenrichtleeftijd

De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar.

8.2.4 Pensioengrondslag

Het loon volgens de Wet financiering sociale verzekeringen tot maximaal een bedrag van € 50.853,- (2013) verminderd met de franchise van € 12.489,- (2013).

8.2.5 Opbouwpercentage ouderdomspensioen

Elk jaar wordt 1,75% van de pensioengrondslag opgebouwd aan ouderdomspensioen.

Werknemers in de detailhandel in Aardappelen, Groenten en Fruit bouwen per jaar 0,25% van de pensioengrondslag extra op. Werknemers in de Gemengde branche en Speelgoedbranche bouwen per jaar 0,20% van de pensioengrondslag extra op.

8.2.6 Opbouwpercentage partnerpensioen

Elk jaar wordt 1,225% van de pensioengrondslag opgebouwd aan partnerpensioen.

8.2.7 Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 20% van het te behalen partnerpensioen en wordt uitgekeerd tot 18 jaar, of tot 27 jaar voor studerende kinderen. Als beide ouders zijn overleden, wordt het wezenpensioen verdubbeld.

8.2.8 Herschikken

Op de pensioendatum heeft de (gewezen) deelnemer het recht zijn partnerpensioen geheel of gedeeltelijk om te ruilen in een hoger ouderdomspensioen of andersom. Daarnaast heeft de (gewezen)

deelnemer het recht een deel van het ouderdomspensioen te gebruiken om het ouderdomspensioen eerder in te laten gaan dan op de pensioendatum. Tot slot heeft de (gewezen) deelnemer bij wie het ouderdomspensioen ingaat op de pensioendatum het recht de hoogte van het ouderdomspensioen te variëren.

8.3 Aanvullende pensioenregeling

Deelnemers in de verplichte pensioenregeling bouwen pensioen op tot een maximum pensioengevend loon (voor 2013: € 50.853,-). De werkgever kan ervoor kiezen om voor werknemers die een loon ontvangen dat hoger is dan het maximum pensioengevend loon een aanvullende pensioenregeling af te sluiten. De werknemer bouwt in dat geval naast de verplichte pensioenregeling ook pensioen op over dat hogere loon. Deze opbouw betreft zowel het ouderdomspensioen als het partner- en wezenpensioen. De opbouwpercentages zijn gelijk aan die van de verplichte pensioenregeling. De pensioenaanspraken zijn gebaseerd op een uitkeringsovereenkomst.

8.4 Vrijwillige pensioenregeling

De deelnemer kan ervoor kiezen om naast de verplichte pensioenregeling deel te nemen aan de vrijwillige pensioenregeling. De deelnemer stort in dat geval een beschikbare premie om zijn aanspraken op een hoger ouderdomspensioen en partnerpensioen direct in te kopen. De pensioenaanspraken zijn gebaseerd op een uitkeringsovereenkomst. De deelnemer bepaalt zelf hoeveel premie hij inlegt. Er geldt een minimum inleg van € 25,- per maand en een maximum inleg van de beschikbare fiscale ruimte.

8.5 15-jaars regeling bedrijfstakPensioenfonds Optiekbedrijven (vanaf 1 januari 2010)

Met ingang van 1 januari 2010 is het BedrijfstakPensioenfonds Optiekbedrijven (hierna: BPF Optiek) gefuseerd met het Pensioenfonds. Afgesproken is dat het Pensioenfonds de 15-jaarsregeling van BPF Optiek voortzet. Vanaf 1 januari 2006 bouwden de deelnemers van BPF Optiek die tot en met 2005 aan de pensioenregeling van BPF Optiek deelnamen, geen prepensioen meer op om eerder met pensioen te kunnen gaan. Om dit te compenseren, is de 15-jaars regeling in het leven geroepen. Deze regeling is een pensioenaanvullingsregeling waardoor het mogelijk blijft om voor het 65e jaar te stoppen met werken in de optiekbranche. De regeling geldt voor deelnemers die op 31 december 2009 deelnemer waren in BPF Optiek en die voldoen aan aanvullende voorwaarden. Deze aanvullende voorwaarden zijn in de verplichte pensioenregeling opgenomen.

8.6 Premies, looptijd en bijzonderheden

8.6.1 De premie verplichte pensioenregeling

De premie bedraagt 19,4% (2012: 18,5%) van de pensioengrondslag. Deze premie geldt van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2016. Op het salaris van de werknemer mag 5,119% of minder worden ingehouden.

Het premiepercentage branchepensioen Aardappelen, Groenten en Fruit bedraagt 3,13% van de pensioengrondslag, waarvan 1,565% of minder wordt ingehouden op het salaris van de werknemer.

Het premiepercentage branchepensioen Gemengde branche en Speelgoedbranche bedraagt 2,5% van de pensioengrondslag, waarvan 1,0% of minder wordt ingehouden op het salaris van de werknemer.

Voor iedere deelnemer, die werknemer is bij een werkgever in de optiekbranche, wordt uiterlijk tot 1 januari 2021 in aanvulling op de premie, jaarlijks premie geheven ter financiering van de 15-jaarsregeling. Deze premie is vastgesteld op 1,3% van het ongemaximeerde pensioengevend loon.

8.6.2 Premie aanvullende pensioenregeling

De premie voor de aanvullende pensioenregeling is voor de periode van 2012 tot en met 2016 vastgesteld op 22,2% van de excedent-pensioengrondslag (het loon minus het maximum pensioengevend loon). Indien de werkgever meer dan honderd werknemers aan deze aanvullende pensioenregeling laat deelnemen, wordt een afzonderlijke premie voor deze werkgever vastgesteld. Deze premie is hoger dan bovengenoemde premie. Net als bij de verplichte pensioenregeling gaat het bij de aanvullende pensioenregeling om een collectieve vaste bijdrageregeling.

8.7 Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet de pensioenregeling in een premievrije opbouw. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen premie verschuldigd.

8.8 Collectieve vaste bijdrageregeling

De verplichte en aanvullende pensioenregelingen van het Pensioenfonds is een uitkeringsovereenkomst die wordt gefinancierd met een premie volgens een collectieve vaste bijdrageregeling. De premie staat telkens voor een periode van vijf jaar (tot en met 2016) vast. Alleen in zeer ingrijpende en onvoorziene gevallen kan de premie tussentijds wijzigen.

8.9 Wijzigingen statuten, reglementen en verplichtstellingbeschikking

De pensioenreglementen van het Pensioenfonds zijn in 2013 aangepast aan de aanpassing van de pensioenleeftijd 67. De statuten en overige reglementen van het Pensioenfonds zijn niet gewijzigd.

8.9.1 Pensioenreglement (pensioenleeftijd)

De pensioenleeftijd is met ingang van 1 januari 2013 verhoogd van leeftijd 65 naar leeftijd 67.

8.9.2 Uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement is in 2013 niet inhoudelijk gewijzigd

In de in hoofdstuk 12 van dit jaarverslag opgenomen jaarrekening staan de financiële gegevens over het boekjaar 2013 vermeld.

Utrecht, 20 juni 2013.

Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel,

K.B. van Popta

Jaarrekening

9 Jaarrekening

9.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van de Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel statutair gevestigd te Utrecht de jaarrekening over boekjaar 2013 eindigend op 31 december 2013. In hoofdstuk 11 en 12 volgen de verklaringen van

de certificerend actuaire en van de onafhankelijke accountant van het Pensioenfonds.

De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

9.1.1 Balans per 31 december

(Na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

X € 1.000	toelichting ¹	2013	2012 ²
Activa			
Vastgoedbeleggingen		623.811	565.180
Aandelen		4.356.215	3.667.117
Vastrentende waarden		7.140.664	6.757.626
Derivaten		615.787	1.137.376
Overige beleggingen		144.034	372.634
Beleggingen voor risico fonds	9.5.1	12.880.511	12.499.933
Vorderingen en overlopende activa	9.5.2	43.788	22.624
Overige activa	9.5.3	25.215	15.504
		12.949.514	12.538.061
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	9.5.4	906.210	613.934
Technische voorzieningen voor risico fonds	9.5.5	11.290.701	11.620.532
Langlopende schulden	9.5.6	14.912	11.821
Overige schulden en overlopende passiva	9.5.7	737.691	291.774
		12.949.514	12.538.061
Dekkingsgraad op basis van FTK (in%)	9.5.4	%	%
Nominaal		108,0	105,3

¹ De nummering verwijst naar de toelichting

² Wegens een stelselwijziging (zie toelichting 9.4.4) zijn de 2012 cijfers in bovenstaand overzicht aangepast voor vergelijkingsdoeleinden en wijken om die reden op onderdelen af van de jaarrekening over verslagjaar 2012.

9.2 Staat van baten en lasten

<i>X € 1.000</i>	toelichting	2013	2012 ¹
Baten			
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	7.6.1	464.128	435.487
Beleggingsresultaten risico fonds	7.6.2	-165.190	1.758.886
Overige baten	7.6.3	456	645
		299.394	2.195.018
Lasten			
Pensioenuitkeringen	7.6.4	262.348	259.358
Pensioenuitvoeringskosten	7.6.5	30.593	26.823
Mutatie technische voorzieningen:			
Pensioenopbouw	7.6.6	373.391	423.196
Indexering en overige toeslagen	7.6.7	413	1.512
Inkoop uit hoofde van VPL-regeling	7.6.8 / 14	-445	-494
Rentetoevoeging	7.6.9	40.775	165.979
Ontrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	7.6.10	-258.869	-253.636
Wijziging marktrente	7.6.11	-447.530	477.261
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	7.6.12	-	104.317
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	7.6.13	-46.250	26
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	7.6.14	8.684	-4.128
		-329.831	914.033
Saldo overdrachten van rechten	7.6.13	41.694	-28
Overige lasten	7.6.15	2.314	260
		7.118	1.200.446
Saldo van baten en lasten		292.276	994.572

¹ Wegens een stelselwijziging (zie toelichting 7.4.3) zijn de 2012 cijfers in bovenstaand overzicht aangepast voor vergelijkingsdoeleinden en wijken om die reden op onderdelen af van de jaarrekening over verslagjaar 2012.

Samenvatting van de actuariële analyse

<i>X € 1.000</i>	2013	2012 ¹
Premieresultaat	58.924	-17.760
Interestresultaat	241.565	1.115.647
Overig resultaat	-8.213	-103.315
Saldo van baten en lasten	292.276	994.572

Bestemming van het saldo van baten en lasten

X € 1.000	2013	2012 ¹
Beleggingsreserve	224.584	152.175
Beleidsreserve	63.512	844.109
Bestemmingsreserve AOP	3.614	-1.757
Bestemmingsreserve AAOP	566	45
Saldo van baten en lasten	292.276	994.572

¹ Wegens een stelselwijziging (zie toelichting 7.4.3) zijn de 2012 cijfers in bovenstaand overzicht aangepast voor vergelijkingsdoeleinden en wijken om die reden op onderdelen af van de jaarrekening over verslagjaar 2012.

9.3 Kasstroomoverzicht

X € 1.000	2013	2012
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	445.169	448.514
Ontvangen waardeoverdrachten	13.039	70
Betaalde pensioenuitkeringen	-261.436	-259.481
Betaalde waardeoverdrachten	-49.157	-134
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-32.949	-20.868
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	114.666	168.101
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	7.247.077	7.530.575
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	329.166	345.877
Aankopen beleggingen	-7.702.968	-7.975.080
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-13.168	-15.424
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-139.893	-114.052
Mutatie liquide middelen	-25.227	54.049
Stand liquide middelen per 1 januari	108.756	54.707
Stand liquide middelen per 31 december*	83.529	108.756
* De liquide middelen zijn als volgt opgebouwd:		
- deel opgenomen onder de Beleggingen voor risico fonds (zie 7.5.1)	58.314	93.252
- overige liquide middelen (opgenomen onder de Overige activa - 7.5.3)	25.215	15.504
	83.529	108.756

9.4 Algemene toelichting

9.4.1 Inleiding

Het doel van het Pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het Pensioenfonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het Pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de in de branche verplicht gestelde pensioenregeling.

9.4.2 Overeenstemmingsverklaring

De Jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 20 juni 2014 de jaarrekening opgemaakt.

9.4.3 Schattingswijziging

Waardering van de derivaten

Het contant maken van de swaps in de portefeuille van het fonds geschiedde ultimo 2012 tegen de Euribor-curve. Het fonds maakt voor deze renteswaps gebruik van collateral in de vorm van hoogwaardige staatsobligaties. De Euribor-curve houdt onvoldoende rekening met het lagere kredietrisico in verband met het ontvangen van collateral. Als gevolg hiervan is ultimo 2013 de EONIA-rente gebruikt. Deze rente heeft geen opslag en houdt derhalve rekening met het lagere kredietrisico.

De impact van deze schattingswijziging is € 3.960,- lager per ultimo 2013.

9.4.4 Stelselwijziging VPL regeling

De Raad voor de Jaarverslaggeving heeft de ontwerp-richtlijn RJ 610.270 uitgebracht. Deze ontwerp richtlijn stelt dat ontvangen, maar nog niet aangewende middelen uit hoofde van VPL verantwoord dienen te worden als verplichting. Tot boekjaar 2013 werden deze middelen door het fonds als bestemmingsreserve verantwoord. Vanaf boekjaar 2013 wordt de ontwerp-richtlijn gevolgd en worden VPL-middelen verantwoord als langlopende schuld.

Met ingang van boekjaar 2013 worden de ontvangen middelen niet meer als premiebaten verantwoord, maar direct toegevoegd aan de langlopende schuld. Bij inkoop van de rechten wordt de inkoop som (en hiermee de vrijval uit de langlopende schuld) als separate post onder de overige premiebaten verantwoord. Eventuele beleggingsresultaten inzake VPL worden direct toegevoegd aan de langlopende schuld.

Als gevolg van deze stelselwijziging zijn de vergelijkende cijfers aangepast. Het cumulatieve effect van de stelselwijziging dat betrekking heeft op perioden voorafgaande aan het vorige boekjaar is verwerkt in het eigen vermogen aan het begin van het voorgaand boekjaar.

Als gevolg van de stelselwijziging is het resultaat in 2012 afgenomen met € 3,2 miljoen, het stichtingskapitaal en reserves ultimo 2012 zijn afgenomen met € 11,8 miljoen. De stelselwijziging heeft geen effect op de dekkingsgraad van het fonds, aangezien zowel de bestemmingsreserve als de langlopende schuld buiten de berekening van de dekkingsgraad worden gehouden.

X € 1.000	Bestemmingsreserve VPA	Langlopende schulden	Premiebijdragen VPL	Beleggingsresultaten	Resultaat
Saldo per 31-12-2012 voor stelselwijziging	11.821	-	2.070	1.759.536	997.768
Saldo per 1-1-2013 na stelselwijziging	-	11.821	-494	1.758.886	994.572
Effect stelselwijziging	-11.821	11.821	-2.564	-650	-3.214

9.4.5 Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en onge-realiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valuta-koersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

€	31 december 2013	gemiddeld 2013	31 december 2012	gemiddeld 2012
USD	1,38	1,35	1,32	1,31
JPY	144,83	129,42	114,00	106,94
GBP	0,83	0,82	0,81	0,82
CHF	1,23	1,22	1,21	1,21

9.4.6 Specifieke grondslagen

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering).

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten, vervolgwaaarding geschiedt tegen de reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Elk kwartaal wordt circa 25% van de vastgoedportefeuille extern getaxeerd door een erkende taxateur conform de richtlijnen van de vermogensbeheerder. Deze richtlijnen sluiten aan bij de ROZ/IPD-index. Het overige deel van de portefeuille wordt per kwartaal gewaardeerd op basis van interne indexering. Deze is gebaseerd op externe taxaties per sector per kwartaal. Ten aanzien van de waardering per 31 december is voor de objecten die niet extern getaxeerd zijn, in het laatste kwartaal een update van de externe taxateur ontvangen.

Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderinggrondslagen van vastgoedfondsen afwijken van de waarderinggrondslagen van het Pensioenfonds, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderinggrondslagen van het Pensioenfonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van kostprijs of lagere reële waarde. De kostprijs zijn de gedane uitgaven, inclusief bouwrente. Na oplevering worden (her) ontwikkelde objecten naar reële waarde geherwaardeerd.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de beursnotering per balansdatum.

De reële waarde van niet beursgenoteerde participaties is bepaald op basis van de laatst bekende intrinsieke waarde. Dit is het aandeel in het zichtbare eigen vermogen.

Private equity beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde. Deze waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-of-fund-managers, gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum. Daarnaast wordt bij de waardering rekening gehouden met eventuele negatieve gevolgen van materiële gebeurtenissen in het verslagjaar na ontvangst van deze rapportages. De managers bepalen de intrinsieke waarde op basis van lokale wet- en regelgeving.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de per balansdatum geldende beurskoers. Niet beursgenoteerde vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde. Deze waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen (rente, aflossingen en verwachte boeterente bij vervroegde aflossingen) contant te maken op basis van geldende marktrente, waarin opgenomen een opslag voor debiteurenrisico en liquiditeitsrisico.

Vorderingen op banken worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de marktwaarde van het contract. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beurskoers per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op beschikbare marktinformatie als input voor gehanteerde waarderingmodellen. Creditposities in derivaten worden separaat verantwoord onder de overige schulden.

Overige beleggingen

Geldmarktbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de contante waarde van de toekomstige kasstromen (rente en aflossing). Posities in rekening courantsaldi worden tegen verkrijgingsprijs gewaardeerd.

Securities lending

Het fonds participeert direct in securities lending. Binnen de beleggingspools is indirect sprake van securities lending.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Hieronder worden de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het Pensioenfonds en risico deelnemers en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit Financieel Toetsingskader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethode als het surplusvermogen.

Beleggingsreserve

De beleggingsreserve wordt aangehouden als buffer voor neerwaartse koersfluctuaties van beleggingen. De omvang van deze reserve is gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen aan de hand van de standaardtoets van DNB. Zie hiervoor de paragraaf solvabiliteitsrisico in het hoofdstuk Risicobeheer en derivaten.

Beleidsreserve

De Beleidsreserve is gelijk aan de totale reserve onder aftrek van de Beleggingsreserve, de Bestemmingsreserve AOP-regeling en de Bestemmingsreserve AAOP-regeling.

Bestemmingsreserve AOP-regeling

Als onderdeel van de algehele voorziening pensioenverplichtingen wordt een reserve gevormd voor het AOP op gelijke sterfte- en interestgrondslagen als de voorziening van de verplichte pensioenregeling. Voor revalidatie wordt (net als bij premievrijstelling) 90% gehanteerd. Het resultaat op de AOP-regeling wordt jaarlijks toegevoegd of onttrokken aan de AOP-reserve.

Bestemmingsreserve AAOP-regeling

Als onderdeel van de algehele voorziening pensioenverplichtingen wordt een reserve gevormd ter grootte van de feitelijke uitkeringen AAOP. Het resultaat op de AAOP-regeling wordt jaarlijks toegevoegd of onttrokken aan de AAOP-reserve.

Technische voorziening

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde wordt bepaald

op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Vanaf 2012 betreft dit de rentetermijnstructuur op basis van een driemaands gemiddelde met toepassing van de UFR. Het hanteren van de UFR houdt in dat voor ver in de toekomst liggende verplichtingen (20 jaar tot 60 jaar) een aangepaste rentecurve wordt gehanteerd. Voor verplichtingen korter dan 20 jaar geldt de rentetermijnstructuur op basis van een driemaands gemiddelde.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Overlevingstafels: AG prognosetafels 2012-2062, waarbij de sterftetekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die zijn gebaseerd op de ervaringssterfte van het Pensioenfonds.
- Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt een partnerfrequentie gehanteerd volgens de sterftetafel GBM/V 1985-1990, met uitzondering van de leeftijden 60 tot en met pensioenrichtleeftijd. Voor deze leeftijden wordt 100% gehanteerd. Vanaf pensioenrichtleeftijd neemt de partnerfrequentie af met de veronderstelde sterfte van de partner.
- Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

- De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioenen zijn gesteld op 5% van de lasten van het nog niet ingegaan partnerpensioen tot de pensioendatum; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioenen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd, waarbij geen rekening wordt gehouden met sterftekanssen.
- Kostenopslag ter grootte van 2% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.
- Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers en ingegaan AOP is uitgegaan van een revalidatiekans van 10%.
- Een voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend door de invaliditeitsopslag uit de premie van de afgelopen twee jaar te nemen.
- Niet opgevraagd pensioen: Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert wordt de reservering 5 jaar volledig in stand gehouden en vervolgens in 10 jaar lineair afgeschreven tot nihil.

Langlopende schulden, overige schulden en overlopende passiva

Langlopende schulden, overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Langlopende schulden uit hoofde van VPL

De langlopende schulden uit hoofde van VPL betreft de gefactureerde premie VPL. Hieraan worden de beleggingsresultaten toegevoegd, de inkoopsum van de extra pensioenaanspraken worden onttrokken aan deze schuld.

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het Pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en minus de langlopende schulden uit hoofde van VPL te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

9.4.7 Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen risico fonds

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen, alsmede premies van de Stichting Voortzetting Pensioenverzekering (FVP). Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De premiebatens in het boekjaar zijn gebaseerd op de voorlopige loonsomopgaven van de werkgevers, tenzij definitieve loonsomopgaven al zijn verwerkt in dat boekjaar.

Onder premiebijdragen risicofonds is separaat opgenomen de hoogte van de inkoopsum(men) inzake ingekochte pensioenaanspraken uit hoofde van VPL.

Beleggingsresultaten risico fonds

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingsresultaten.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging technische voorziening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking uit technische voorziening voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Mutatie technische voorziening voor pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

9.4.8 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

9.5 Toelichting op de Balans

9.5.1 Beleggingen voor risico fonds

Overzicht totale waarde per beleggingscategorie

<i>Ultimo 2013</i> (x €1.000)	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Belegde waarden in betreffende beleggingscategorie	621.180	4.333.582	7.006.802	537.760	122.098	12.621.422
Beleggingsdebiteuren	205	5.629	142.528	78.017	31.607	257.986
Liquide middelen	4.012	17.668	25.619	10	11.005	58.314
Beleggingscrediteuren	-1.586	-664	-34.285	-	-20.676	-57.211
Stand per 31 december 2013	623.811	4.356.215	7.140.664	615.787	144.034	12.880.511

<i>Ultimo 2012</i> (x €1.000)	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Belegde waarden in betreffende beleggingscategorie	559.585	3.667.102	6.628.641	1.080.181	355.752	12.291.261
Beleggingsdebiteuren	2.061	-	139.978	57.191	16.764	215.994
Liquide middelen	3.534	15	18.535	4	71.164	93.252
Beleggingscrediteuren	-	-	-29.528	-	-71.046	-100.574
Stand per 31 december 2012	565.180	3.667.117	6.757.626	1.137.376	372.634	12.499.933

Van het totaal van de beleggingen heeft een bedrag van € 14.912,- betrekking op de VPL-regeling (2012: € 11.821,-). Dit saldo wordt niet separaat belegd en maakt onderdeel uit van de totale beleggingen.

Binnen de aandelen beleggingspools van BlackRock waarin het Pensioenfonds belegt (China, Emerging Markets en Japan, ex RIM) worden aandelen uitgeleend. De waarde van de uitgeleende aandelen bedraagt ultimo 2013 € 42,1 miljoen. Hiervoor is onderpand ontvangen in de vorm van cash collateral met een waarde ultimo 2013 van € 45,4 miljoen. In het najaar van 2013 heeft het Pensioenfonds zijn beleggingen met betrekking tot aandelen

in de efficiënte markten US, Europa en Japan ondergebracht in segregated accounts (daarvoor in aandelen beleggingspools van BlackRock). De vastrentende waarden waren reeds ondergebracht in segregated accounts. Voor de segregated accounts geldt dat effecten mogen worden uitgeleend. Deze dienstverlening wordt door KAS Bank N.V. voor het Pensioenfonds verzorgd. De totale uitgeleende positie met betrekking tot de segregated accounts bedraagt ultimo 2013 € 1.512,9 miljoen. Hiervoor is € 1.548,7 miljoen aan collateral ontvangen. Het collateral is in de vorm van effecten en heeft een minimale S&P rating van AA- met betrekking tot obligaties en een minimale lange termijn rating van S&P en/of Moody's van minimaal A-/A3 met een stabiele outlook.

Verloopoverzicht van belegde waarden per beleggingscategorie

<i>Ultimo 2013</i> (x €1.000)	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten ¹	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2013	559.585	3.667.102	6.628.641	1.080.181	355.752	12.291.261
Aankopen / verstrekkingen	594.997	3.724.613	2.321.104	-	1.062.254	7.702.968
Verkopen / aflossingen	-461.231	-3.645.665	-1.497.179	-349.525	-1.295.875	-7.249.475
Gerealiseerde herwaardering	-480	365.277	-29.848	349.525	0	684.474
Ongerealiseerde herwaardering	-71.691	222.255	-415.916	-983.231	-33	-1.248.616
	621.180	4.333.582	7.006.802	96.950	122.098	12.180.612
Mutatie derivaten passiva	-	-	-	440.810	-	440.810
Stand per 31 december 2013	621.180	4.333.582	7.006.802	537.760	122.098	12.621.422

¹ De hieronder opgenomen waarden betreffen belegde gelden in derivaten welke onder de activa zijn opgenomen onder de 'beleggingen voor risico fonds', met daarop in mindering gebracht de derivaten welke onder de passiva als onderdeel van de 'overige schulden' zijn opgenomen.

<i>Ultimo 2012</i> (x €1.000)	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2012	619.047	2.788.459	5.024.806	1.679.684	269.196	10.381.192
Aankopen / verstrekkingen	173.112	3.225.423	2.638.549	7.166	1.930.830	7.975.080
Verkopen / aflossingen	-185.790	-2.955.361	-1.375.563	-1.286.487	-1.731.413	-7.534.614
Overige mutaties ¹	-	112.803	-	-	-112.803	-
Gerealiseerde herwaardering	-4.000	243.472	23.793	1.286.487	-46	1.549.706
Ongerealiseerde herwaardering	-42.784	252.306	317.056	-619.977	-12	-93.411
	559.585	3.667.102	6.628.641	1.066.873	355.752	12.277.953
Mutatie derivaten passiva	-	-	-	13.308	-	13.308
Stand per 31 december 2012	559.585	3.667.102	6.628.641	1.080.181	355.752	12.291.261

¹ Overige mutaties betreft een reclassificatie van beleggingsinstrumenten. Per saldo een verschuiving, maar geen effect op het resultaat.

Reële waarde

Schattingen en oordelen

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het Pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het Pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

(x €1.000)	marktnoteringen direct	marktnoteringen afgeleid	waarderingsmodellen en technieken	Totaal
Actief per 31 december 2013				
Vastgoedbeleggingen	58.651	96.184	466.345	621.180
Aandelen	3.436.780	-	896.802	4.333.582
Vastrentende waarden	6.821.018	180.915	4.869	7.006.802
Derivaten	-	-	537.760	537.760
Overige beleggingen	122.098	-	-	122.098
	10.438.547	277.099	1.905.776	12.621.422
Passief per 31 december 2013				
Derivaten	-	-	-722.710	-722.710
Actief per 31 december 2012				
Vastgoedbeleggingen	-	-	559.585	559.585
Aandelen	-	-	3.667.102	3.667.102
Vastrentende waarden	6.457.509	107.130	64.002	6.628.641
Derivaten	-	-	1.080.181	1.080.181
Overige beleggingen	355.752	-	-	355.752
	6.813.261	107.130	5.370.870	12.291.261
Passief per 31 december 2012				
Derivaten	-	-	-281.900	-281.900

In 2013 is door de custodian voor de Vastgoedbeleggingen de classificatie aangepast op basis van een andere berekeningswijze van de levels.

In 2013 heeft het bestuur besloten om de beleggingen in aandelen US, Europa en Japan onder te brengen in segregated accounts in plaats van fondsbeleggingen.

Schatting van reële waarde

- Vastgoed

Het deel van de waarde aan vastgoedbeleggingen dat is opgenomen op basis van waarderingsmodellen en -technieken betreft zowel direct als indirect vastgoed. Zoals bij de grondslagen staat vermeld is de waarde gebaseerd op de taxatiewaarde. De eerste waardering is verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten. Deze taxaties worden verricht door verscheidene externe erkende taxateurs. Iedere externe taxateur hanteert, binnen de algemene richtlijnen zoals binnen de branche gelden, eigen uitgangspunten. De richtlijnen binnen de branche geven aan dat voor de waardebepaling in dit geval moet worden uitgegaan van de verkoopwaarde van een object met als doelstelling om met het object huurinkomsten te genereren. Als basis wordt hiervoor een contante waardeberekening gebruikt van de toekomstige kasstromen.

- Aandelen

Van de belegde waarde in aandelen staat de waarde van private equity beleggingen en aandelenfondsen opgenomen als vastgesteld op basis van 'waarderingmodellen en -technieken'.

Private equity beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde. Deze waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fund-managers en de fund-of-fund-managers, gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum. Daarnaast wordt

bij de waardering rekening gehouden met eventuele negatieve gevolgen van materiële gebeurtenissen in het verslagjaar na ontvangst van deze rapportages. De managers bepalen de intrinsieke waarde op basis van lokale wet- en regelgeving.

- Vastrentende waarden

Het deel van de vastrentende waarden waarvan de reële waarde op basis van schatting wordt vastgesteld, betreft leningen op schuldbekentenis en hypotheek. De berekeningsgrondslag staat vermeld in de algemene toelichting op de grondslagen.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de rentevoet welke hierbij wordt gehanteerd:

(x €1.000)	2013	2012
Vastrentende waarden	2,23%	1,50%

De leningen op schuldbekentissen worden contant gemaakt tegen de zero boot met en zonder spread, afhankelijk van het risico van de tegenpartij.

- Derivaten

Bij de schatting van de reële waarde van derivaten wordt uitgegaan van verwachte toekomstige kasstromen.

Belegde waarden in vastgoed

(x €1.000)	2013	2012
Direct vastgoed	254.643	215.312
Indirect vastgoed	366.537	344.273
Stand per 31 december	621.180	559.585

In 2013 is evenals in 2012 100% van het directe vastgoed getaxeed door onafhankelijke, beëdigde taxateurs.

Belegde waarden in aandelen

(x €1.000)	2013	2012
Direct beursgenoteerde aandelen	3.436.780	-
Indirect aandelenbeleggingsfondsen:		
• Aandelenbeleggingsfondsen	739.429	3.504.134
• Venture Capital (Private Equity)	157.373	162.968
Stand per 31 december	4.333.582	3.667.102

In 2013 heeft het bestuur besloten om de beleggingen in aandelen US, Europa en Japan onder te brengen in segregated accounts in plaats van fondsbeleggingen. Ultimo 2012 bedroeg de waarde

van de fondsbeleggingen € 3.667.102,- (zie Beleggingsinstelling). Ultimo 2013 bedroeg deze fondsbelegging € 896.802,-

Belegde waarden in vastrentende waarden

(x €1.000)	2013	2012
Direct vastrentende waardenbeleggingen:		
Staatsobligaties	5.411.879	4.950.229
Bedrijfsobligaties (credits)	1.575.973	1.537.917
Hypotheken	7	-
Leningen op schuldbekentenissen	18.340	22.053
Inflation linked bonds	-	118.335
Kortlopende vorderingen op banken	603	-
Overige	-	107
Stand per 31 december	7.006.802	6.628.641

Belegde waarden in derivaten

(x €1.000)	2013	2012
Rentederivaten		
Positieve waarde	491.583	1.037.838
Negatieve waarde	719.049	281.287
	-227.466	756.551
Valutaderivaten		
Positieve waarde	46.177	42.343
Negatieve waarde	3.661	613
	42.516	41.730
Stand per 31 december	-184.950	798.281

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risico-profiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het Pensioenfonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het Pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2013:

Type contract	Contractomvang EUR	Actuele waarde activa EUR	Actuele waarde passiva EUR
Forward	2.740.955	46.177	-3.661
Interest rate swaps	12.054.681	491.583	-719.049
		537.760	-722.710

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2012:

Type contract	Contractomvang EUR	Actuele waarde activa EUR	Actuele waarde passiva EUR
Forward	2.193.967	42.343	-613
Interest rate swaps	7.352.661	1.037.838	-281.287
		1.080.181	-281.900

Belegde waarden in overige beleggingen

(x €1.000)	2013	2012
Beleggingsfondsen (Geldmarktfonds)	122.098	355.752
Stand per 31 december	122.098	355.752

Beleggingsdebiteuren

(x €1.000)	2013	2012
Te vorderen bedragen uit hoofde van:		
• dividend	3.893	-
• dividend- en couponbelasting	235	-
• interest	203.672	173.268
• huur	-	2.061
Nog af te wikkelen transacties	50.186	40.665
Stand per 31 december	257.986	215.994

Beleggingscrediteuren

(x €1.000)	2013	2012
Te betalen bedragen uit hoofden van:		
• interest	1.384	-
Nog af te wikkelen transacties	55.609	100.487
Overige	218	87
Stand per 31 december	57.211	100.574

Door het fonds wordt niet belegd in premiebijdragende (aangesloten) ondernemingen.

9.5.2 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie vorderingen en overlopende activa

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met

(x €1.000)	2013	2012
Vordering op werkgevers	8.071	4.501
Waardeoverdrachten	1.274	42
Nog te factureren premie	30.881	17.320
Leningen verzekeringsmaatschappijen ex-Opf Vendex	454	553
Overige vorderingen	3.108	208
Stand per 31 december	43.788	22.624

het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter

dan één jaar, met uitzondering van de Leningen verzekeringsmaatschappijen ex Opf Vendex. Het resterend saldo betreft annuïteitenleningen met een resterende looptijd van 2014 to 2036. De jaarlijkse annuïteit bedraagt € 108,-.

Nadere specificatie 'Vorderingen op werkgevers'

(x €1.000)	2013	2012
Werkgevers	12.755	9.795
Voorziening dubieuze debiteuren	-4.684	-5.294
Stand per 31 december	8.071	4.501

In 2013 is een bedrag van € 1.702,- gedoteerd aan de voorziening (2012: € 219,-). Er werd een bedrag van € 2.312,- aan premies over voorgaande jaren als oninbaar afgeschreven (2012: € 3.352,-).

9.5.3 Overige activa

(x €1.000)	2013	2012
Liquide middelen	25.215	15.504
Stand per 31 december	25.215	15.504

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

9.5.4 Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

(x €1.000)	Stichtings- kapitaal	Beleggings- reserve	Reserve AOP regeling	Reserve AAOP regeling	Beleids- reserve	Totaal
Stand per 31 december 2012	0	1.465.917	47.377	4.210	-903.570	613.934
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	224.584	3.614	566	63.512	292.276
Stand per 31 december 2013	0	1.690.501	50.991	4.776	-840.058	906.210

(x €1.000)	Stichtings- kapitaal	Beleggings- reserve	Reserve AOP regeling	Reserve AAOP regeling	Beleids- reserve	Bestemmings- reserve	Totaal
Stand per 31 december 2011	0	1.313.742	49.134	4.165	-1.747.679	8.607	-372.031
Effect stelselwijziging	-	-	-	-	-	-8.607	-8.607
Stand 31 december na stelselwijziging	0	1.313.742	49.134	4.165	-1.747.679	-	-380.638
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	152.175	-1.757	45	844.109	-	994.572
Stand per 31 december 2012	0	1.465.917	47.377	4.210	-903.570	-	613.934

Wegens een stelselwijziging in het kader van de VPL-overgangsregeling, is de stand per 1 januari 2012 gewijzigd. Het effect van deze wijziging bedraagt € 8.607,-. Dit bedrag is gepresenteerd onder de langlopende schulden.

Solvabiliteit

(x €1.000)	31 december 2013		31 december 2012	
	€	%	€	%
Aanwezig vermogen	12.196.911	108,0	12.234.466	105,3
Af: technische voorzieningen op FTK-waardering	11.290.701	100,0	11.620.532	100,0
Eigen vermogen	906.201	8,0	613.934	5,3
Af: vereist eigen vermogen	1.690.501	15,0	1.465.917	12,6
Vrij vermogen	-784.291	-7,0	-851.983	-7,3
Minimaal vereist eigen vermogen	508.642	4,5	523.502	4,5
Dekkingsgraad op basis van FTK (in%)		108,0		105,3

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting 7.5.8 Risicobeheer en derivaten.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa +/- schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

Als het eigen vermogen lager is dan het minimale vereiste eigen vermogen bevindt het Pensioenfonds zich in een situatie van

dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen, maar wel tenminste gelijk is aan het minimale vereiste eigen vermogen, bevindt het Pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

De solvabiliteit van het Pensioenfonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort.

Herstelplan

In 2013 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

%	Werkelijk 2013	Herstelplan 2013
Dekkingsgraad per 1 januari	105,3	105,4
Premie	0,3	0,3
Uitkeringen	0,1	0,1
Verandering van de rentetermijnstructuur	4,3	0,0
Rendement op beleggingen	-1,8	5,5
Overige oorzaken en kruiseffecten	-0,2	0,1
Dekkingsgraad per 31 december	108,0	111,4

De dekkingsgraad van het Pensioenfonds was op 31 december 2013 108% en bevond zich nog in een situatie van reservetekort (dekkingsgraad is lager dan het vereist vermogen, 115%) maar niet meer in een situatie van onderdekking (dekkingsgraad is lager dan het minimaal vereist vermogen, 104,5%).

Herstelplan 2009

De herstelplannen (in een plan geïntegreerd) zijn in het voorjaar van 2009 door DNB goedgekeurd en laten een vereist herstel zien van de dekkingsgraad binnen 5, respectievelijk 15 jaar. Het bestuur heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid die de minister heeft geboden om binnen 5 jaar in plaats van 3 jaar te herstellen. Het bestuur verwacht dat de dekkingsgraad zich binnen een periode van 5 jaar tot het minimum vereist vermogen en binnen een periode van 15 jaar tot het vereist vermogen zal herstellen. Als het feitelijke herstel achter gaat lopen op het herstelplan, kan het bestuur aanvullende maatregelen treffen. Het herstelplan is een benadering van de werkelijkheid. De verwachting van het herstel is gebaseerd op de huidige uitgangspunten van het herstelplan. De feitelijke ontwikkeling van de dekkingsgraad kan afwijken van het beoogde herstelpad.

Feitelijk herstel 2013, geen korting 1 april 2014 en beëindiging kortetermijnherstelplan

Het herstelplan is opgesteld in 2009 en goedgekeurd door toezichthouder DNB. Het herstelplan is in het boekjaar onverkort van toepassing. In het herstelplan wordt uitgegaan van een dekkingsgraad van 105,4% primo 2013. Het uitgangspunt in het herstelplan wijkt af van de definitieve dekkingsgraad ultimo 2013 (108 %), omdat die nog niet bekend was toen het herstelplan werd ingediend.

Het herstel van het vermogen van het Pensioenfonds is gebaseerd op het op 27 maart 2009 bij DNB ingediende herstelplan. Op 6 juli 2009 is dit herstelplan door DNB goedgekeurd. Op grond van de evaluatie van het herstelplan zou de dekkingsgraad per 31 december 2013 111,4% zijn. De werkelijke dekkingsgraad per 31 december 2013 bedraagt 108%. De dekkingsgraad ultimo 2013 ligt onder de verwachting van het herstelplan.

Op basis van de dekkingsgraad per 31 december 2013 en de evaluatie van het kortetermijnherstelplan 2013 heeft DNB op 28 maart 2014 het bestuur laten weten het kortetermijnherstelplan als beëindigd te beschouwen en er geen korting op 1 april 2014 hoeft te worden doorgevoerd.

9.5.5 Technische voorzieningen voor risico fonds

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

(x €1.000)	2013	2012
Verplichte regeling	11.138.321	11.473.923
(A)AOP	35.171	33.567
Premievrijstelling / IBNR ¹	88.178	81.433
Garantie regeling Maxeda ²	1.423	5.256
Compensatieregeling Maxeda ³	24.701	23.001
Pensioenaanvulling Optiek	2.907	3.352
Stand per 31 december	11.290.701	11.620.532

¹ Dit is een voorziening voor het risico van premievrijstelling voor zieke deelnemers die mogelijk in de toekomst een uitkering op basis van de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) zullen ontvangen.

² De garantieregeling is een soort VUT-regeling voor werknemers van Maxeda die geboren zijn vóór 1950 mits zij voldoen aan de overige voorwaarden van de garantieregeling.

³ Dit is een voorziening voor de compensatieregeling Maxeda. Dat is een vrijwillige beschikbare premieregeling voor een gesloten groep werknemers van Maxeda geboren na 1949 en vóór 1955, waarbij de premies direct worden omgezet naar pensioenaanspraken.

Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

(x €1.000)	2013	2012
Stand per 1 januari	11.620.532	10.706.499
Pensioenopbouw	373.391	423.196
Indexering en overige toeslagen	413	1.512
Inkoop uit hoofde van VPL-regeling	-445	-494
Rentetoevoegingen	40.775	165.979
Ontrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-258.869	-253.636
Wijziging marktrente	-447.530	477.261
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-	104.317
Wijzigingen uit hoofde van overdracht van rechten	-46.250	26
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	8.684	-4.128
Stand per 31 december	11.290.701	11.620.532

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten en lasten.

Als gevolg van de invoering van de nieuwe AG-Prognosetafel is in

het verslagjaar 2012 een last verantwoord van € 104,3 miljoen. In het mutatieoverzicht van de voorziening pensioenverplichting voor risico fonds is het effect van € 104,3 miljoen weer gepresenteerd onder de regel 'wijziging actuariële uitgangspunten'.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

(x €1.000)	2013	2012
Actieve deelnemers	4.238.854	4.940.800
Pensioengerechtigden	3.251.772	3.108.069
Gewezen deelnemers	3.492.240	3.263.973
Overigen	86.638	79.836
Netto Pensioenverplichting	11.069.504	11.392.678
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	221.197	227.854
Stand per 31 december	11.290.701	11.620.532

De definitie van actieven en slapers is in het boekjaar gewijzigd. Tot 2013 was een deelnemer actief als deze in het boekjaar opbouw had, nu dient de deelnemer op 31 december nog actief aan de regeling deel te nemen. Hierdoor heeft in 2012 een verschuiving (per saldo € 329,7 miljoen) in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds plaatsgevonden van actieven naar gewezen deelnemers. Dit saldo is inclusief toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling. De vermelde cijfers 2012 in bovenstaande tabel zijn niet aangepast aan de nieuwe definitie. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,75% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het loon volgens de Wet financiering sociale verzekeringen tot maximaal een bedrag van € 50.853,- verminderd met de franchise van € 12.849,-. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de leeftijd van 20 jaar. Jaarlijks beslist het bestuur van het Pensioenfonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kan de pensioenregeling worden gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst.

Werkgevers kunnen vanaf 1 januari 2007 deelnemen aan de aanvullende pensioenregeling. Als een werkgever deze regeling afsluit, geldt deze voor alle werknemers die deelnemen aan de verplichte regeling en een salaris boven het maximum loon Wfsv hebben. De pensioenopbouw bedraagt 1,75% over het loon boven het maximum loon Wfsv. De premie bedraagt 22,2%.

Toeslagverlening

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het Pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen. De premie bevat geen expliciete opslag ten behoeve van het toeslagbeleid. Bovendien wordt er door het Pensioenfonds geen reserve aangehouden om in de toekomst toeslagen te kunnen verlenen. De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit overrendementen. Met betrekking tot de mate van de feitelijke toekenning heeft het bestuur met ingang van 2007 besloten de onderstaande beleidsstafel als leidraad te hanteren. Deze stafel geldt slechts als uitgangspunt; bij de jaarlijkse besluitvorming zal het bestuur andere relevante economische omstandigheden (zoals economische vooruitzichten en verwachte bestandsontwikkeling) in ogenschouw nemen.

Het bestuur gebruikt als leidraad voor de toeslagverlening een stafel, waarbij de toeslagverlening afhankelijk is van de dekkingsgraad op moment van toeslagverlening¹:

- als de dekkingsgraad lager is dan 110%, verleent het Pensioenfonds geen toeslag;
- als de dekkingsgraad hoger is dan 125%, verleent het Pensioenfonds een volledige toeslag;
- als de dekkingsgraad tussen de 110% en 125% ligt, berekent het Pensioenfonds de toeslag pro rata.

Als de middelen van het Pensioenfonds het toelaten, streeft het bestuur ernaar de pensioenen van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de stijging van het indexcijfer van de CAO-lonen van de detailhandelsbranches die onder het Pensioenfonds vallen, exclusief bijzondere beloningen. Dit indexcijfer stelt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vast (CBS-indexcijfer van de CAO-lonen in de detailhandel).

¹ De datum van de bestuursvergadering waar over de toeslagverlening wordt besloten is de datum waarop de stand van de dekkingsgraad wordt berekend

Het bestuur streeft ernaar de opgebouwde pensioenen van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de stijging van de CBS-consumentenprijsindex "afgeleid". Dit betekent dat de index niet beïnvloed wordt door belasting- en accijnseffecten. De toeslagen voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen mogen daarbij niet hoger zijn dan de toeslag voor de actieve deelnemers.

Het bestuur volgt met dit beleid categorie D1 zoals beschreven in de toeslagenmatrix. Dat betekent dat er geen recht bestaat op toekomstige verhogingen en dat de toeslagen voorwaardelijk zijn. In de afgelopen drie jaren zijn de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen verhoogd met:

	Actieven	Inactieven
1 januari 2013	0,00%	0,00%
1 januari 2012	0,00%	0,00%
1 januari 2011	0,00%	0,00%

Het bestuur heeft besloten om per 1 januari 2014 geen toeslagen te verlenen.

9.5.6 Langlopende schulden

Langlopende schuld inzake VPL

(x €1.000)	2013	2012
Stand per 1 januari	11.821	8.607
Dotatie inzake premie	2.010	2.070
Rendementstoerekening	636	650
Toekenning VPL aanspraken	445	494
Stand per 31 december	14.912	11.821

De Raad voor de Jaarverslaggeving heeft de ontwerp-richtlijn RJ 610.270 uitgebracht. Deze ontwerp richtlijn stelt dat ontvangen, maar nog niet aangewende middelen uit hoofde van VPL verantwoord dienen te worden als verplichting. Tot boekjaar 2013 werden deze middelen door het fonds als bestemmingsreserve verantwoord. Vanaf boekjaar 2013 wordt de ontwerp-richtlijn gevolgd en worden VPL-middelen verantwoord als langlopende schuld.

Met ingang van boekjaar 2013 worden de ontvangen middelen niet meer als premiebaten verantwoord, maar direct toegevoegd aan de langlopende schuld. Bij inkoop van de rechten wordt de inkoopsom (en hiermee de vrijval uit de langlopende schuld) als separate post onder de overige premiebaten verantwoord. Eventuele beleggingsresultaten inzake VPL worden direct toegevoegd aan de langlopende schuld. De vergelijkende cijfers zijn ook aangepast.

9.5.7 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

(x €1.000)	2013	2012
Crediteuren	-	10
Uitkeringen	-37	51
Derivaten	722.710	281.900
Belastingen en premies sociale verzekeringen	5.846	4.846
Waardeoverdrachten	6.807	-
Overige schulden	2.365	4.967
Stand per 31 december	737.691	291.774

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Het saldo van de post 'Derivaten' is per ultimo 2013 veel hoger dan ultimo 2012. Dit wordt veroorzaakt door de gestegen contractomvang van de derivaten en de verandering van de rente ultimo 2013 ten opzichte van ultimo 2012.

Nadere specificatie 'Derivaten'

(x €1.000)	2013	2012
Rentederivaten	719.049	281.287
Valutaderivaten	3.661	613
Stand per 31 december	722.710	281.900

9.5.8 Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het Pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het Pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het Pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen.

De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het Pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het Pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het Pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het surplus/tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

(x €1.000)	31 december 2013	31 december 2012
Technische voorzieningen (FTK-waardering)	11.290.701	11.620.532
Buffers	412.785	111.814
S1 Renterisico	1.295.309	1.250.249
S2 Risico zakelijke waarden	547.698	496.794
S3 Valutarisico	-	-
S5 Kredietrisico	185.141	180.509
S6 Verzekeringstechnisch risico	375.026	392.565
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheersrisico	-	-
Diversificatie-effect	-1.125.458	-966.014
Aanvulling tot minimum vereist vermogen	-	-
Totaal S (vereiste buffers)	1.690.501	1.465.917
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	12.981.202	13.086.449
Aanwezig vermogen (totaal activa - schulden)	12.196.911	12.234.466
Tekort	-784.291	-851.983

Het Pensioenfonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het Pensioenfonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 – S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het Pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het Pensioenfonds loopt nader toegelicht.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	Waarde balanspost 31 december 2013 X € 1.000,-	Duration 31 december 2013 %	Duration 31 december 2012 %
Vastrentewaarden (voor derivaten)	7.006.802	6,3	5,6
Vastrentewaarden (na derivaten)	6.944.029	28,1	32,7
Duration van de technische voorzieningen	11.290.701	20,2	20,8

Op balansdatum is de duration van de vastrentende waarden (voor derivaten) aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van vastrentende waarden minder snel daalt dan de waarde verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt, de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de vastrentende waarden minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het Pensioenfonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps.

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het Pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het Pensioenfonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het Pensioenfonds aan de tegenpartij betaalt. Bij

het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	56.937	0,8	69.644	1,0
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	2.649.790	37,8	2.743.161	41,4
Resterende looptijd > 5 jaar	4.300.075	61,4	3.815.836	57,6
	7.006.802	100	6.628.641	100

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo

van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie. De segmentatie van de totale beleggingen naar sectoren is als volgt:

(x €1.000)	2013	2012
Nederlandse overheidsinstellingen	471.469	412.023
Buitenlandse overheidsinstellingen	4.904.716	4.598.893
Vastgoedinstanties	621.180	559.585
Basismaterialen	271.507	66.739
Beleggingsmaterialen	896.802	3.667.102
Communicatiediensten	591.614	190.352
Cyclische consumentengoederen	452.031	104.609
Defensieve consumptiegoederen	978.662	147.192
Energie	480.217	141.947
Financiële dienstverlening	1.279.557	718.820
Industrie	474.679	87.648
Nutsbedrijven	224.384	101.444
Technologie	288.248	30.797
Diversen	26.498	28.177
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	11.961.564	10.855.328
Deviraten	537.760	1.080.181
Overige beleggingen	122.098	355.752
	12.621.422	12.291.261

In 2013 heeft het bestuur besloten om de beleggingen in aandelen US, Europa en Japan onder te brengen in segregated accounts in plaats van fondsbeleggingen. Ultimo 2012 bedroeg de waarde van de fondsbeleggingen € 3.667.102,- (zie Beleggingsinstelling).

Ultimo 2013 bedroeg deze fondsbelegging € 896.802,-. De overige beleggingen in aandelen zijn in 2013 onderverdeeld naar de diverse sectoren.

De segmentatie van de totale beleggingen naar regio is als volgt:

(x €1.000)	2013	2012
Mature markets	7.430.258	7.081.632
Emerging markets	4.531.306	3.773.696
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	11.961.564	10.855.328
Deviraten	537.760	1.080.181
Overige beleggingen	122.098	355.752
	12.621.422	12.291.261

Een nadere detaillering van de segmentatie van de vastgoedbeleggingen naar aard van het vastgoed is als volgt:

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	%	€	%
Kantoren	6.113	1,0	51.130	9,2
Winkels	22.693	3,6	37.730	6,7
Woningen	89.293	14,4	126.452	22,6
Overige	80.485	13,0	-	0,0
Participatie in vastgoedmaatschappijen	422.596	68,0	344.273	61,5
	621.180	100	559.585	100

Vanaf boekjaar 2013 worden de beleggingen in CBRE European Industrial Fund CV, NS Poort en Q-Park onder 'Overige' verantwoord. In 2012 stonden deze beleggingen onder 'Participaties in vastgoedmaatschappijen'.

De segmentatie van vastgoed naar regio is als volgt:

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	%	€	%
Nederland	466.901	75,2	559.585	100,0
Buitenland binnen EU	15.799	2,5	-	0,0
Buitenland buiten EU	138.480	22,3	-	0,0
	621.180	100	559.585	100

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar sectoren is als volgt:

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	%	€	%
Beleggingsinstelling	896.802	20,7	3.667.102	100,0
Basismaterialen	206.336	4,8	-	0,0
Communicatiediensten	370.375	8,5	-	0,0
Cyclische consumentengoederen	337.925	7,8	-	0,0
Defensieve consumptiegoederen	826.570	19,1	-	0,0
Energie	328.191	7,6	-	0,0
Financiële dienstverlening	603.517	13,9	-	0,0
Industrie	377.767	8,7	-	0,0
Nutsbedrijven	114.488	2,6	-	0,0
Technologie	255.729	5,9	-	0,0
Diversen	15.882	0,4	-	0,0
	4.333.582	100	3.667.102	100

In 2013 heeft het bestuur besloten om de beleggingen in aandelen US, Europa en Japan onder te brengen in segregated accounts in plaats van fondsbeleggingen. Ultimo 2012 bedroeg de waarde van de fondsbeleggingen € 3.667.102,- (zie Beleggingsinstelling).

Ultimo 2013 bedroeg deze fondsbelegging € 896.802,-. De overige beleggingen in aandelen zijn in 2013 onderverdeeld naar de diverse sectoren.

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	%	€	%
Nederland	141.766	3,3	148.532	4,0
Buitenland binnen EU	1.384.337	31,9	1.509.202	41,2
Buitenland buiten EU	2.807.479	64,8	2.009.368	54,8
	4.333.582	100	3.667.102	100

Het Pensioenfonds heeft er niet voor gekozen om het prijsrisico middels derivaten (gedeeltelijk) af te dekken.

Valutarisico (S3)

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2013 circa € 6.020.584,-

(2012: € 4.775.234,-). Het strategische beleid van het Pensioenfonds is om 75% van de valuta's USD, GBP, CHF en JPY af te dekken. Van de USD is ultimo boekjaar 73% afgedekt naar de euro. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 42.516 (2012: € 41.730,-). Het valutarisico wordt in onderstaande tabel

(x €1.000)	vóór	valutaderivaten	31 december 2013 netto positie (na)	31 december 2012 netto positie (na)
EUR	6.137.217	2.739.296	8.876.513	9.886.393
USD	2.764.592	-1.997.775	766.817	458.870
Overige	3.255.992	-699.005	2.556.987	2.196.400
	12.157.801	42.516	12.200.317	12.541.663

weergegeven.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het Pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het Pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het Pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het Pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het Pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het Pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het Pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het Pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

(x €1.000)	2013	2012
Nederlandse overheidsinstellingen	471.469	412.023
Buitenlandse overheidsinstellingen	4.904.716	4.598.893
Basismaterialen	65.171	66.739
Communicatiediensten	221.239	190.352
Cyclische consumentengoederen	114.106	104.609
Defensieve consumptiegoederen	152.092	147.192
Energie	152.026	141.947
Financiële dienstverlening	676.040	718.820
Industrie	96.912	87.648
Nutsbedrijven	109.896	101.444
Technologie	32.519	30.797
Diversen	10.616	28.177
	7.006.802	6.628.641

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de vastrentende waarden naar sector weergegeven:

(x €1.000)	2013	2012
Mature markets	6.246.618	5.882.820
Emerging markets	760.184	745.821
	7.006.802	6.628.641

De verdeling van vastrentende waarden naar regio is weergegeven in onderstaande tabel:

Beleggingen waarvan de uitgevende partij is gevestigd in Azië (exclusief Japan), Latijns Amerika of Rusland worden gerekend tot

de regio 'Emerging Markets'.

Beleggingen uit de beleggingsportefeuille waarvan van uitgevende

partijen in overige landen zijn gevestigd, worden gerekend tot beleggingen in 'Mature markets'.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	%	€	%
AAA	2.479.970	35,4	2.296.007	34,6
AA	2.294.198	32,8	2.119.433	31,9
A	638.209	9,1	640.912	9,7
BBB	761.828	10,9	727.831	11,0
BB	492.920	7,0	496.853	7,5
B	266.113	3,8	283.473	4,3
Lower than B	51.029	0,7	38.695	0,6
Not rated	22.535	0,3	25.437	0,4
	7.006.802	100	6.628.641	100,0

vastrentende portefeuille wordt het volgende overzicht gegeven:

Verzekeringstechnische risico (S6)

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van AG prognosetafel 2012-2062 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het Pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het Pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het Pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het Pensioenfonds is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is.

Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Indexering en overige toeslagen'.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het Pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het Pensioenfonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post

die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij. Dit betreft per 31 december 2013 de volgende posten (percentage)

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	%	€	%
Staatsobligaties				
Frankrijk	1.765.196	13,6	1.602.122	12,8
Duitsland	1.575.969	12,2	1.425.947	11,4
Nederland	474.204	3,7	419.654	3,3
Oostenrijk	285.439	2,2	265.346	2,1
Aandelen				
BlackRock MSCI Emerging markets Free B	-	0,0	476.461	3,8
BlackRock MSCI Europe Index FD B	-	0,0	1.761.555	14,0
BlackRock MSCI U.S. Equity Index Fund B	-	0,0	902.844	7,2
Vastgoed				
SAVG Direct Real Estate	-	0,0	215.312	1,7
	4.100.808	32,0	7.069.241	56,0

ten opzichte van het balanstotaal ultimo 2013 respectievelijk ultimo 2012):

In 2013 heeft het bestuur besloten om de beleggingen in aandelen US, Europa en Japan onder te brengen in segregated accounts in plaats van fondsbeleggingen.

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het Pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico vooralsnog op nihil gesteld.

Op grond hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat er geen sprake is van concentratie in de activa of verplichtingen en dat er

daarom geen buffer voor concentratierisico wordt aangehouden.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het Pensioenfonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het Pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het Pensioenfonds niet beheersbaar.

9.5.9 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het Pensioenfonds heeft een uitbestedingovereenkomst afgesloten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. Het contract met Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. heeft een looptijd tot 1 januari 2015. Met het bestuur zijn afspraken gemaakt over de vergoedingssystematiek. Deze systematiek bestaat zowel uit vaste als variabele componenten. De vergoeding voor 2014 bedraagt circa € 24 miljoen.

(x €1.000)	2013	2012
Private equity	16.000 16.000	16.000 16.000

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het Pensioenfonds en heeft het Pensioenfonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

Verstreckte zekerheden en garanties

Per jaareinde is er geen sprake van verstreckte zekerheden en garanties.

Investering- en stortingsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

9.5.10 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is geen sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het Pensioenfonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar 7.6.5. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen geen deel aan de pensioenregeling van het Pensioenfonds, de directeur en medewerkers van het bestuursbureau nemen wel deel aan de pensioenregeling van het Pensioenfonds, op basis van voorwaarden in het pensioenregeling.

9.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

9.6.1 Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

(x €1.000)	2013	2012
Werkgevers- en werknemersgedeelte	460.846	431.329
FVP bijdragen	3.727	4.652
	464.573	435.981
Inkoopsom toekenning VPL aanspraken	-445	-494
	464.128	435.487

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 19,4% van de grondslag.

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

(x €1.000)	2013	2012
Kostendekkende premie	449.262	500.451
Feitelijke premie	460.846	431.329
Gedempte kostendekkende premie	387.904	407.767

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2012 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op 3,5% rekenrente (basisregeling en aanvullende regelingen) en 3% rekenrente (Brancheregelingen en Maxeda regelingen). De feitelijke premie is in 2013 hoger dan de gedempte premie. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een verhoging van de premie van 18,5% in 2012 naar 19,4% in 2013. De feitelijke premie is hoger dan de kostendekkende premie vanwege de lage marktrente.

Vanaf 2012 wordt de kostendekkendheid van de premie beoordeeld op basis van de feitelijke premie exclusief VPL regeling.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

(x €1.000)	2013	2012
Kosten pensioenopbouw	369.931	418.174
Pensioenuitvoeringskosten	30.593	26.823
Solvabiliteitsopslag	47.587	52.327
Mutatie technische voorzieningen voor excassokosten	1.151	3.127
	449.262	500.451

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

(x €1.000)	2013	2012
Kosten pensioenopbouw	309.775	327.307
Pensioenuitvoeringskosten	30.593	26.823
Solvabiliteitsopslag	47.587	52.327
Mutatie technische voorzieningen voor excassokosten	-51	1.310
	387.904	407.767

De kosten pensioenopbouw betreffen de kosten van de jaarinkoop van de pensioenaanspraken inclusief de kosten voor premievrijstelling voor nieuwe arbeidsongeschiktheidsgevallen. De toeslagverlening is voorwaardelijk en daarom geen onderdeel van de kosten pensioenopbouw. De pensioenuitvoeringskosten volgen

uit de staat van baten en lasten. De solvabiliteitsopslag 2013 wordt berekend door het percentage vereist vermogen per 31 december 2012 te vermenigvuldigen met de kosten pensioenopbouw.

Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen.

9.6.2 Beleggingsresultaten risico Pensioenfonds

2013 (x €1.000)	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggingsopbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	29.394	-72.171	-3.884	-46.661
Aandelen	30.972	587.532	-1.410	617.094
Vastrentende waarden	267.950	-445.764	-6.415	-184.229
Deviraten	91.832	-633.706	-6.341	-548.215
Overige Beleggingen	117	-2.433	-227	-2.543
	420.265	-566.542	-18.277	-164.554
			Af: Rendementstoerekening VPL	-636
				-165.190

2012 (x €1.000)	Directe beleggingsopbrengsten	Indirecte beleggingsopbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Vestgoedbeleggingen	26.218	-46.784	-9.780	-30.346
Aandelen	770	495.778	-1.763	494.785
Vastrentende waarden	243.873	340.849	-4.122	580.600
Deviraten	57.120	666.510	-5.248	718.382
Overige Beleggingen	214	-4.099	-	-3.885
	328.195	1.452.254	-20.913	1.759.536
			Af: Rendementstoerekening VPL	-650
				1.758.886

De kosten van vermogensbeheer bedragen in 2013 € 18.277,- (2012: € 20.913,-). De kosten van vermogensbeheer bestaan uit kosten van exploitatie vastgoed ad € 5.744,- (2012: € 5.489,-) en overige kosten van vermogensbeheer ad € 12.533,- (2012: € 15.424,-). Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen.

De rendementstoerekening VPL is gebaseerd op het fondsrendement exclusief rendement rente-afdekking technische voorziening. Volgens DNB staat K205 van het vierde kwartaal 2013 bedroeg dit rendement over 2013: 4,9%.

9.6.3 Overige baten

(x €1.000)	2013	2012
Interest	451	592
Andere baten	5	53
	456	645

9.6.4 Pensioenuitkeringen

(x €1.000)	2013	2012
Ouderdomspensioen	188.279	174.130
Prepensioen	5.875	8.556
Partnerpensioen	37.172	36.080
Wezenpensioen	623	635
Invalideitpensioen	3.226	3.399
Afkopen	22.763	28.747
Garantieregeling Maxeda	4.410	7.811
	262.348	259.358

De post Afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 451,22 (2012: € 438,44) per jaar (de afkoopgrens overeenkomstig artikel 66 van de Pensioenwet).

9.6.5 Pensioenuitvoeringskosten

(x €1.000)	2013	2012
Bestuurskosten	524	413
Administratiekostenvergoeding	22.742	21.888
Projectkosten	3.125	1.457
Controle- en advieskosten (excl. Accountantskosten)	2.250	1.266
Accountantskosten	70	67
Contributies en bijdragen	840	1.034
Kosten bestuursbureau	1.042	698
	30.593	26.823

Bezoldiging bestuurders

De transacties met bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan

uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten, overige kosten bestuur en overige bestuurskosten 2013: € 524,- (2012: € 413,-). Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

Honoraria accountant

(x €1.000)	Accountant	Overig netwerk	Totaal
2013			
Controle van de jaarrekening	70	-	70
Andere controle werkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	70	-	70
2012			
Controle van de jaarrekening	41	-	41
Andere controle werkzaamheden	26	-	26
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	67	-	67

Aantal personeelsleden

Bij het Pensioenfonds waren in 2013 gemiddeld vijf werknemers in dienst (2012: vier). Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst die buiten Nederland werkzaam zijn.

9.6.6 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

9.6.7 Indexering en overige toeslagen

In de staat van baten en lasten is de last uit hoofde van indexering en overige toeslagen welke aan het verslagjaar moet worden toegerekend verantwoord.

Als de middelen van het Pensioenfonds het toelaten, streeft het bestuur ernaar de pensioenen van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de stijging van het indexcijfer van de cao-lonen van de detailhandelsbranches die onder het Pensioenfonds vallen, exclusief bijzondere beloningen. Dit indexcijfer stelt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) speciaal voor het Pensioenfonds vast (CBS-indexcijfer van de CAO-lonen in de detailhandel).

Het bestuur streeft ernaar de opgebouwde pensioenen van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de stijging van de CBS-consumentenprijsindex "afgeleid". Dit betekent dat de index niet beïnvloed wordt door belasting- en accijnseffecten. De toeslagen voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen mogen daarbij niet hoger zijn dan de toeslag voor de actieve deelnemers.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks of de financiële middelen van het Pensioenfonds toereikend zijn om de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen te verhogen. Er bestaat geen recht op toeslagverlening en er is dus geen zekerheid of en in hoeverre het Pensioenfonds in de toekomst een toeslag kan verlenen. Het Pensioenfonds reserveert namelijk geen gelden voor toekomstige toeslagen.

In 2013 is er geen toeslag verleend als gevolg van de lage dekkingsgraad.

9.6.8 Inkoop uit hoofde van VPL-regeling

In 2013 heeft inkoop plaatsgevonden inzake de VPL-regeling. Dit verlaagt de voorziening met € 445,- (2012: € - 494,-).

9.6.9 Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 0,351% (2012: 1,544%), zijnde € 40.775,- (2012: € 165.979,-).

Het rentepercentage is afgeleid van de éénjaarsrente uit de rentetermijnstructuur per begin van het boekjaar zoals gepubliceerd door DNB.

9.6.10 Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excasokosten) worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

9.6.11 Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

9.6.12 Wijziging overige actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het Pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het Pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Vanaf boekjaar 2012 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel 2012-2062 van het Actuariële Genootschap (AG). De AG-Prognosetafel 2012-2062 houdt rekening met de voorzienbare trend in overlevingskansen van de gehele Nederlandse bevolking. De algemene sterftetekansen die volgen uit de tafel worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte.

Als gevolg van de invoering van de nieuwe AG-Prognosetafel is in het verslagjaar 2012 een last verantwoord van € 104,3 miljoen.

9.6.13 Saldo overdracht van rechten

(x €1.000)	2013	2012
Saldo overdrachten van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-14.313	-136
Uitgaande waardeoverdrachten	56.007	108
Subtotaal	41.694	-28
Wijzigingen uit hoofde van overzicht van rechten		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	15.043	275
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-61.293	-249
Totaal overige resultatie	-46.250	26
Saldo overdracht van rechten	-4.556	-2

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het Pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan

het Pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

9.6.14 Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

(x €1.000)	2013	2012
Kanssystemen		
Sterfte	-10.589	-14.156
Arbeidsongeschiktheid	18.149	320
Mutaties	-512	9.154
Totaal Kanssystemen	7.048	-4.682
Overige mutaties		
Overig	1.191	60
Totaal Overige mutaties	1.191	60
Totaal	8.239	-4.622

Bovenstaande tabel bevat de overige mutatie technische voorzieningen € 8.684,- (2012: minus € 4.128,-) en de mutatie inkoop uit hoofde van VPL-regeling minus € 445,- (2012: minus € 494,-). De mutatie inkoop uit hoofde VPL-regeling maakt onderdeel uit van bovenstaand resultaat op kanssystemen 'mutaties'.

9.6.15 Overige lasten

(x €1.000)	2013	2012
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	1.702	219
Interest	597	20
Andere lasten	15	21
	2.314	260

9.6.16 Belastingen

De activiteiten van het Pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Utrecht, 20 juni 2014

K.B. van Popta
Werkgeversvoorzitter

Overige gegevens

10 Overige gegevens

10.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Het resultaat boekjaar van € 292.276,- (positief) is als volgt verdeeld:

<i>X € 1.000</i>	2013	2012
Beleggingsreserve	224.584	152.175
Beleidsreserve	63.512	844.109
Bestemmingsreserve AOP	3.614	-1.757
Bestemmingsreserve AAOP	566	45
Saldo van baten en lasten	292.276	994.572

10.2 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen relevante gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Actuariële verklaring

11 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel te Utrecht is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het Pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het Pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het Pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- Heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- Heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het Pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het Pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het Pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het Pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De vermogenspositie van Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel is naar mijn mening niet voldoende, vanwege het reservetekort.

Amstelveen, 20 juni 2014

drs. H. Zaghdoudi AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

12 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2013 van Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel te Utrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 en de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het saldo van baten en lasten getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting BedrijfstakPensioenfonds voor de Detailhandel per 31 december 2013 en van het saldo van baten en lasten over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 20 juni 2014

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs. H.C. van der Rij

Begrippenlijst

13 Begrippenlijst

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)

Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een Pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

ALM (Asset Liability Management)

Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.

Benchmark

Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden afgezet.

Dekkingsgraad

De waarde van het pensioenvermogen, uitgedrukt als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad wordt als graadmeter beschouwd voor de mate van zekerheid dat de toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald.

Deposito

Tegoed bij een bankinstelling, waarover eerst na verloop van een overeengekomen tijdsduur (maximaal 2 jaar) kan worden beschikt.

Duration

Gewogen gemiddelde looptijd van een lening. Maatstaf om de prijsgevoeligheid van de lening te bepalen voor renteveranderingen.

Franchise

Vrijgesteld bedrag. Over dit deel van het pensioengevend loon worden geen aanspraken opgebouwd.

FTK (Financieel Toetsingskader)

Stelsel van De Nederlandsche Bank voor in de toekomst te hanteren waarderingsmethoden.

High Yield

Hoogrenderende obligaties, uitgegeven door ondernemingen met een lage kredietwaardigheid.

Rekenrente

Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen.

Solvabiliteit

Het vermogen dat op langere termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen te kunnen nakomen.

Solvabiliteitsvrijval

Reserves die ontstaan na betaling van uitkeringen.

STAR (Stichting van de Arbeid)

Een landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van zowel werkgevers als werknemers in Nederland.

Swap

Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Toeslag op pensioen en pensioenaanspraken

Het percentage waarmee op 1 januari van het komende kalenderjaar de pensioenaanspraken van de (gewezen) deelnemers en de pensioenuitkeringen van de pensioengerechtigden worden verhoogd. (Dit percentage kan 0% zijn.)

Vastrentende waarden

Beleggingssoort waarover in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

VPV (Voorziening Pensioen Verplichtingen)

De passiva van het Pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Waardeoverdracht

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot zeker moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever of verzekeraar.

Z-score

Mate waarin het werkelijke rendement van een Pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.

